ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΙ' ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Δ)ντής ΚΩΣΤΑΣ Δ. ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ | Χρόνος 1ος—'Αρ. Φύλλου 4 | Τιμή Φύλλου Δραχ. 20000

ΓΡΑΦΕΙΑ ΣΤΟΑ ΚΑΡΑΣΣΟ 58 - ΤΗΛ. 62-69 | ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 10 Μαρτίου 1944 | Συνδρομή Τρίμηνη 120.000

ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ

ΤΟΥ κ. ΙΩΑΝ. ΞΗΡΟΤΥΡΗ

Σὲ τοῦτα τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς δυστυχίας, ποὺ μᾶς λείπουν τόσα καὶ τόσα, δὲν μᾶς ἔλειψαν τὰ ἔντυπα, τὰ περιοδικά, οἱ συλλογὲς τῶν ποιημάτων, τὸ διήγημα καὶ τὸ μυθιστόρημα. Ἄφθονη ἡ παραγωγή τους καὶ πολὺ καλή τους ἡ ξόδεψη. Πολλοὶ οἱ ἀγοραστὲς καὶ λογῆς λογῆς τὰ ἐνδιαφέροντά τους. Ποικιλόμορφα τὰ θέματα, ἐλάχιστα ζησμένα, τὰ πολλὰ στὸν ἴδιο τόνο τονισμένα. Σὲ ἀρκετὰ κυριαρχεῖ μιὰ ἀρρωστημένη αἰσθηματολογία. Μιὰ παθολογικὴ ἐρωτικὴ λιγούρα. Ἕνα λαχάνιασμα πίσω ἀπὸ τὴν ἡδονὴ τῆς σάρκας, τὴν ὕλη. Σκλαβιὰ στὶς αἰσθήσεις. Μιὰ ἔμμονη ἰδέα καὶ ἴλιγγος. Μιὰ ἐρωτομανία ποὺ γαργαλίζει τὴ σάρκα καὶ ἐρεθίζει τὴ φαντασία, ζαλίζει τὸ νοῦ καὶ παραλύει τὴν ψυχή! Μιὰν ἀγάπη ἀδυναμία κι' ὄχι δύναμη. Ἕναν ἔρωτα κατεβασμένο κ' ὄχι ἀνεβασμένο, στὴν ὑψηλὴ θέση ποὺ τοῦ ταιριάζει καὶ τοῦ πρέπει.

Ξεκάρφωτες φτγοῦρες, φορτωμένες ἀπὸ ἀθεράπευτη ἀνία οἱ ἡρωΐδες γυναῖκες. Πολύχρωμα φιγουρίνια, ποὺ χάνουν τὸ νοῦ τους καὶ τὴν ψυχή τους στὶς τουαλέτες καὶ στὸ φλέρτ. Οὔτε ἴχνος δὲν συναντᾶς ἀπὸ 'κεῖνο τὸ ἀνώτερο αἴσθημα ποὺ λέγεται εὐθύνη. Χωρὶς διαίσθηση, τὴν σκοτεινὴ κι' ἀλόγιστη ὁρμὴ τῆς καρδιᾶς, τὴ θυσία, τὶς ἱερὲς αὐτὲς ἀρετὲς τῆς γυναῖκας. Λείπει ἡ θηλύτητα, αὐτὴ ποὺ συντελεῖ στὴν εὐτυχία καὶ στὴ χαρὰ τῆς ζωῆς, στὴ συμπλήρωση τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ὅλα ἐξωτερικά, τίποτε ἐσωτερικό. Ὁ ἄντρας πάλι χαίρεται τοὺς τύπους αὐτούς, «τὶς διαβατικές, εὐχάριστες ζωγραφιὲς τοῦ δρόμου μὲ τὴν ξεκλειδωμένη περπατησιά». Τὴ γυναῖκα τὴ θέλει καὶ τὴ θωρεῖ σὰν «ἀγγεῖον ἡδονῆς ντελικᾶτο ψεύτικο καὶ χαριτωμένο». Κι' ὅλα αὐτὰ κι' ἄλλα ἀκόμα προσπαθοῦμε νὰ τὰ στηρίξουμε στὴν τέχνη καὶ στὴν ἐπιστήμη. Στὸ φρουδισμὸ καὶ στὴν ψυχανάλυση. Θεωρίες ποὺ μόνον σὲ ἄκρες μέσες μᾶς εἶναι γνωστές, ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ, ποὺ ἄλλοῦ χρόνια τώρα ἔχουν ξεπεραστεῖ κέχουν κατασταλάξει, ὕστερα ἀπὸ συζήτηση καὶ ἔρευνα ἐπιστημονική, κ' ἔδωκαν στὴν ἐπιστήμη ὅ,τι καλὸ κρύβαν

ΣΤΟ ΦΥΛΛΟ ΤΟΥΤΟ

ΙΩΑΝΝΗ ΞΗΡΟΤΥΡΗ: **Ἀγάπη καὶ Ψυχανάλυση**

Λ. ΠΟΖΙΟΠΟΥΛΟΥ: **Ἀνοιξιάτικο** (ποίημα)

ΦΡ. ΝΙΤΣΕ: **Ecce Homo** Μετ. Μ.Τ. (ποίημα)

ΘΕΟΡΗ. CAUTIER: **Ἐγωϊσμὸς** Μετ. Κώστα Χατζηδημητρίου

ΣΚΕΨΕΙΣ: Ἀπόδ. Κ. Πολίτη (ποίημα)

ΦΩΤΗ ΠΡΑΣΙΝΗ: **Ἱστορία Πολιτισμοῦ** Διήγημα

ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΗ: **Οἰδίπους στὸν Κολωνὸ** Μετάφραση καὶ ἀνάλυση Ὀρέστη Σχινᾶ

ΜΠΑΜΠΗ ΝΙΝΤΑ: **Βορειοελληνικὴ ποίηση**

ΛΕΑΝΔΡΟΥ ΒΑΖΑΚΑ: **Θλιβερὸ Ἰντερμέτζο** (ποίημα)

JULIUS STURM: **Μὴ ρωτᾶς** (ποίημα) Ἀπ. Κ. Χ'' Δημητρίου)

ΑΝΘΟΥ ΠΩΓΩΝΙΤΗ: **Γιάννης Ταχογιάννης** (ποίημα)

ΠΑΡΑΣΚ. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ: **Ἐκ βαθέων**

ΓΙΩΡ. ΔΕΛΛΙΟΥ: **Ζαχ. Παπαντωνίου** (Γ)

ΚΩΣΤΑ ΜΑΡΙΝΑΚΗ: **Ἡ Δημοτικὴ στὴν Ἐπιστήμη τοῦ Δικαίου** (Γ)

Π. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ: **Ὀλιγόπιστε εἰς τὶ ἐδίστασας** (ποίημα)

Κ. ΜΑΡΙΝΑΚΗ. **Ἐπιτύμβιο** (ποίημα)

Β. ΔΕΔΟΥΣΗ: **Ἡ Φοινικιὰ τοῦ Κ. Παλαμᾶ**

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΚΛΠ.

στὸν πυρῆνα καὶ στὴ βάση τους.

Σήμερα εἶναι ξεπερασμένος κεῖνος ὁ «Νατουραλισμὸς» ποὺ γι' αὐτὸν ἡ ἀγάπη ἦταν μόνο φυσιολογία καὶ περιφρόνηση τοῦ ψυχικοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ. Ἦταν ἀκριβῶς ἡ ἐποχὴ ποὺ σὰν ἀντίδραση στὸ σεμνότυφο 19ο αἰῶνα, ξέσπασε στὰ τελευταῖα του χρόνια ἕνας πανσεξουαλισμός. Παντοῦ, στὴν τέχνη, στὴν ἐπιστήμη καὶ στὴ θρησκεία τοποθετοῦσαν τὴ γενετήσια ὁρμή, τὴ «Libido», κατὰ τρόπο ποὺ δὲν ἔμεινε τίποτε στὸν κόσμο, ποὺ νὰ εὕρισκε τὴν ἐξήγησή του ἔξω ἀπὸ τὰ σεξουαλικὰ ὄργανα. Πίσω ἀπὸ τὰ λεπτὰ καὶ τὰ ἀνώτερα ἔργα τοῦ πολιτισμοῦ βρίσκαν σεξουαλικὲς αἰτίες. Σήμερα στὴν ἐπιστήμη ὁ μονόπλευρος αὐτὸς «νατουραλισμὸς» ἔσβησε. Οἱ θεωρίες ὅμως αὐτὲς πῆραν πλάτος καὶ διάδοση μὲ τὴν ψυχανάλυση, ποὺ μὲ τὸ χρόνο καὶ τὸν καιρὸ στερεώθηκε σὲ κοσμοθεωρία, καὶ μερικά της κατασκευάσματα προκάλεσαν ἀνομολόγητα ἀφύσικη φιλολογία. Χωρὶς ὅμως μ' αὐτὸ νὰ μὴν ὁμολογιέται πὼς οἱ ψυχαναλυτὲς εἶδαν καὶ πρόσεξαν κάτι ἀξιόλογο ποὺ ὡς τότε ἦταν παραμελημένο κι' ἀπαρατήρητο, μὰ οἱ χωρὶς μέτρο ὑπερβολές τους καὶ ἡ γενίκευση τῶν περιπτώσεων μεταμόρφωσαν τὴ σύνεση πολλὲς φορὲς σὲ ἀνοησία. Πίσω ἀπὸ τὴ μάσκα τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας μερικοὶ συγγραφεῖς σκάλισαν τὴ βρωμιὰ καὶ μὲ συναρπαστικὲς καὶ παρατραβηγμένες θεωρίες, ποὺ δὲν ἦταν ἐπιστήμη, παρὰ μυθολογία, προκάλεσαν θόρυβο κι' ἐντύπωση.

Ὁ πυρῆνας τῆς ψυχανάλυσης εἶναι ἕνας φυσικο—χημικὸς ματεριαλισμός. Τὴ σεξουαλικὴ ὁρμή, τὴ «Libido» μερικοὶ ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς τὴν ἀντιλαμβάνονται ὄχι σὰν μιὰ πολὺ εἰδικὴ καὶ ἰδιαίτερη λειτουργία μέσα στὶς ἄλλες λειτουργίες τῆς ζωῆς, παρὰ σὰν ἕνα εἶδος ἐνέργειας, ποὺ ἀποτελεῖ τὴ βασικὴ μορφὴ τῆς ζωῆς· ποὺ ἀπ' αὐτὴν ἐκπορεύονται ὅλα, ὅπως ἀπὸ τὴν ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια, ἡ θερμότητα, τὸ φῶς, ἡ μηχανικὴ ἐνέργεια κ.λ.π. Δίπλα στὸ φυσικο—χημικὸ παρουσιάζεται κι' ἕνας «ἠθικὸς ματεριαλισμός», ἕνας κάπως σκεπασμένος «ἡδονισμός», ποὺ σὰν γενικὴ τάση κάθε ἐνέργειας, βλέπει τὴν προσπάθεια πρὸς ἀπόλαυση, τὴν ἡδονὴ τῶν δύο φύλων. Σὰν ἐμπόδιο καὶ περιορισμὸ αὐτῆς τῆς τάσης βλέπουν, πὼς ὀρθώνονται τὰ ἤθη, τὰ ἔθιμα, οἱ θεσμοί, ἡ θρησκεία κλπ. Αὐτοὶ οἱ περιορισμοὶ ἐκτοπίζουν τὴ «Libido», ποὺ ἐπιδιώκει ἱκανοποίηση, στὸ ὑποσυνείδητο, ὅπου κεῖ σχηματίζει τὰ ἐπικίνδυνα «κομπλὲξ» συμπλέγματα, δηλαδὴ τὶς ἑστίες τῆς διατάραξης, ποὺ ἀπ' ἐκεῖ ἐπιδροῦν καὶ ἐπηρεάζουν κατὰ βλαβερὸ τρόπο τὴν ὅλη ψυχικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Σχηματίζονται οἱ λεγόμενες «Νευρώσεις» δηλ. καταστάσεις ἀρρώστειας τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ τῆς συνείδησης.

Σὰν θεραπευτικὴ μέθοδος ἡ ψυχανάλυση σὲ ὡρισμένες ἀρρωστημένες καταστάσεις καὶ ἐνοχλήσεις βοηθᾶ. Ἔδωκε ἐξηγήσεις σὲ μερικὲς ἀρρωστημένες καταστάσεις καὶ συνετέλεσε καὶ στὴ θεραπεία τους, ὅπως στὸν ὑστερισμὸ καὶ στὴ νευρασθένεια, ὅσο κι ἄν αὐτὸ ἀπὸ μερικὲς πλευρὲς διαμφισβητεῖται. Ἐπίσης ἡ ψυχανάλυση μπορεῖ νὰ περιγράφει καὶ νὰ χαρακτηρίζει σωστὰ ψυχικὲς καταστάσεις ἀνωμάλων προσώπων, μὰ ἀποκρούεται ἡ ἀπαίτησή της, αὐτὲς οἱ ἀνώμαλες καταστάσεις νὰ παίρνουν κῦρος καθολικὸ καὶ ἔκταση πάνω σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἔχει ἀποδειχθεῖ ὡς πλάνη νὰ θεωροῦνται ὅλοι οἱ ὁμαλοὶ ἄνθρωποι καὶ πιὸ πολὺ οἱ ὑπὲρ—ὁμαλοὶ ὡς «νευρωτικοί». Κι' ἀκόμα ἀποκρούεται ἡ φυσικο—χημικὴ καὶ ἡ ἡδονιστικὴ ἀντίληψη τῆς ἀγάπης. Ἀποκρούεται ἡ προσπάθεια νὰ ἐξηγηθῆ ὅλη μας ἡ πνευματικὴ ζωὴ ἀπὸ τὴ «Libido». Τὸ πνεῦμα δὲν εἶναι μιὰ μεταμόρφωση κάποιας «ἐκτοπισμένης» τάσης τῆς «Libido», μιὰ μεταλλαγὴ τῆς σεξουαλικότητας, παρὰ αὐτὸ εἶναι ἕνα ψυχικὸ γεγονὸς ὅλως διόλου ἄλλης προέλευσης, ποὺ τοποθετεῖται ἀκριβῶς ἀπέναντι στὴ σεξουαλικὴ ὁρμή, τὴ μεταλλάσσει καὶ τῆς δίνει τὴν ξεχωριστὴ ἀνθρώπινη μορφὴ καὶ σύγχρονα τὴν ἀνυψώνει σ' ἀγάπη καὶ ἔρωτα. Δὲν μπορεῖ κανένας ν' ἀρνηθεῖ, πὼς ἡ γενετήσια ὁρμὴ εἶναι ἕνας σπουδαῖος παράγοντας γιὰ τὴν ψυχικὴ ζωὴ ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἀμφιβολία, πὼς τὸ ἀρχέτυπο τοῦ ἔρωτα εἶναι ἡ σωματικὴ ἕλξη τῶν δυὸ φύλων. Μὰ αὐτὸ πάλι δὲ θὰ πῆ πὼς ἡ σωματικὴ ἕλξη εἶναι τὸ ὅλο τῆς ἀγάπης. Ἡ ὁρμὴ αὐτὴ εἶναι τὸ στρωσίδι τῆς ἀγάπης· μὰ τότε ὅμως γίνεται ἀγάπη μὲ τὸ γεμᾶτο της καὶ ἐξευγενισμένο της νόημα, ὅταν ἡ σχέση αὐτὴ τῶν φύλων ὑψωθεῖ πάνω ἀπὸ τὸ καθαρὰ σωματικὸ καὶ γενετήσιο. Κι' ἀνεβάζεται στὴν ἀγάπη καὶ στὸν ἔρωτα τότες, ὅταν τῆς παρασταθοῦν ψυχικὰ καὶ πνευματικὰ βιώματα. Βιώματα, ποὺ τὰ ζῶα καὶ ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ζεῖ κατὰ τὸν ἴδιο μ' αὐτὰ τρόπο, δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ τὰ ζήσει, γιατὶ λείπει ἀκριβῶς κεῖνο τὸ πνευματικὸ ποὺ ἐξευγενίζει τὴ γενετήσια ὁρμή, τῆς βάνει ὅρια καὶ τὴ μεταλλάσσει. Μόνο μὲ τὴ δύναμη τοῦ πνεύματος ζοῦμε τὸ ἄλλο φῦλο· ὄχι σὰν αἰσθησιακὸ ὄν, παρὰ σὰν φορέα ἀπὸ ἠθικές, αἰσθητικές, πνευματικὲς καὶ ἄλλες πολιτισμένες ἀξίες. Τὸ πνεῦμα δὲν εἶναι κάποια ἀρνητικὴ ἐνοχλητικὴ λογοκρισία ἐπάνω μας, παρὰ εἶναι μιὰ θετικὴ δημιουργικὴ τοῦ πολιτισμοῦ δύναμη καὶ καλλιεργημένη μορφή. Ἡ ἀγάπη εἶναι κάτι τὸ ἀνυψωμένο

πάνω ἀπὸ τὴ «Libido». Δὲν εἶναι ἡ ἐπιθυμία δυὸ ἀνθρώπων διαφόρου φύλου ποὺ ἐναλλάσσεται, παρὰ εἶναι μιὰ βαθειὰ ἕνωση δυὸ ὁλοκληρωμένων ὑπάρξεων, ποὺ δὲν ζοῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον σὰν σῶμα μόνον, παρὰ καὶ σὰν ψυχὴ καὶ πνεῦμα ἔτσι ποὺ σῶμα, πνεῦμα καὶ ψυχὴ ἀγαπιοῦνται σὰν μιὰ ἀδιαίρετη τριάδα.

Ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι κάτι τὸ συμβατικὸ μήτε κάτι ποὺ ἀποχτιέται μὲ τὴν ὕλη. Οὔτε πουλιέται οὔτε ἀγοράζεται. Τὸ πολὺ πολὺ πουλιέται κι' ἀγοράζεται τὸ σῶμα, σὰν ὑποκείμενο σεξουαλικῆς ἐπιθυμίας, μὰ ὁ ἔρωτας στὴν ἀληθινή του σημασία εἶναι μιὰ ψυχικὴ—πνευματικὴ σχέση, μὰ ποτέ του ὅμως ἐμπόρευμα γιὰ πούλημα.

Μὰ ἐκεῖνο ποὺ ἀποκρούεται τῆς ψυχανάλυσης εἶναι ὁ «πριμιτιβισμὸς» της πάνω στὴν ἀγάπη, δηλαδὴ ἡ πέρα ὡς πέρα ὠμὴ ροπή. Ἀκριβῶς κεῖνο ποὺ ὁ πολιτισμὸς προσπαθεῖ νὰ τὸ ὑπερνικήσει, ἡ ψυχανάλυση τὸ βλέπει σὰν τὸ ὅλο τῆς ἀγάπης καὶ τὸ μεταιοπίζει στὸ προσκήνιο, Ἐπίσης παθολογικὲς μορφὲς τῆς «Libido» τὶς παίρνει γιὰ οὐσιαστικὴ κατανόηση τῆς ἀγάπης.

Κάθε πολιτισμὸς προσπαθεῖ νὰ δημιουργήση ἀξίες, αἰσθητικές, οἰκονομικές, ἠθικές, πολιτικές, θρησκευτικὲς κλπ. Ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ αὐτὲς τὶς ἀξίες μέσα ἀπὸ τὴ φύση κ' ἔξω ἀπ' αὐτή, μὲ τὴ βοήθεια της κι' ἄλλοτε μ' ἀγῶνα καὶ πόλεμο καὶ πρὸς αὐτὴ τὴν ἴδια. Αὐτὲς τὶς ἀξίες τὶς δημιουργεῖ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴ δύναμη τοῦ πνεύματος, δηλ. μὲ τὴν εἰδικὴ τοῦ ἀνθρώπου φυσικὴ προδιάθεση. Τὸ σύνολο αὐτῶν τῶν ἀξιῶν ἀποτελεῖ τὸν ἐξωτερικὸ πολιτισμό, ποὺ ἡ φιλοσοφία τὸν ἀποκαλεῖ «ἀντικειμενικὸ πνεῦμα». Ὁ ἐσωτερικὸς πολιτισμός, ἡ ἐσωτερικὴ καλλιέργεια τοῦ ἀνθρώπου, συνίσταται στὴν ἱκανότητα νὰ δημιουργεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀξίες πολιτισμοῦ καὶ ὕστερα νὰ τὶς ζεῖ.

Ἡ ἀγάπη εἶναι ἕνα φαινόμενο φυσικὸ καὶ σύγχρονα κἕνα γεγονὸς τοῦ πολιτισμοῦ. Ὅπως κάθε πολιτισμὸς στηρίζεται στὴ φύση ἔτσι καὶ ἡ ἀγάπη, μὰ σύγχρονα εἶναι ὑψωμένη καὶ πάνω ἀπ' αὐτή. Ἡ ἀγάπη γίνεται λεπτότερη, ἐξευγενίζεται τόσο, ὅσο ὁ πολιτισμός μας γίνεται ἀνώτερος καὶ εὐγενέστερος. Τότε τὸ ἕνα φῦλο ζῆ τὸ ἄλλο ὄχι μόνο σὰν φύση οὔτε σὰν μέσον νόμιμης τεκνοποίησης, παρὰ καὶ σὰν φορέα ἠθικῶν ἀξιῶν. Τιμᾶ κι' ἀγαπᾶ σ' αὐτὸ κάτι τὸ θεϊκό, ὄχι βέβαια σὰν ἀφηρημένη ἔννοια, παρὰ στὴν ἀτομικὴ μορφὴ τοῦ ἄλλου φύλου ἐνσαρκωμένο, ποὺ ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ διαφορά, ποὺ δὲν εἶναι μόνο φυσικὴ παρὰ καὶ ψυχικὸ πνευματικὸ γεγονὸς κλεῖ μέσα της μιὰ ἰδιαίτερη ἕλξη.

ΙΩ. Ν. ΞΗΡΟΤΥΡΗΣ

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΟ

Ἔφυγες καὶ μιὰ γαλάζια ἀχνοδροσιὰ
ἀπ' τὸν κάμπο ἀνάβρυζε στὰ βάθη.
Κελαϊδοῦσαν πέρα τὰ πουλιὰ
κάτι ξεχασμένο, μόνο ἡ σιγαλιὰ
ποὺ τοὺς τῶχε μάθει.

Μένει ἐδῶ τριγύρω μιὰ κρυφὴ πνοὴ
ποῦν' ἀέρας, φῶς, χαρὰ καὶ λύπη.
Εὐωδοῦσε ὁ κῆπος στὸ πρωΐ.
Ἄχ γλυκειὰ ποὺ θᾶναι—λέω—ἡ ζωή,
πῶς ἀνθοῦν οἱ κῆποι!

ΛΟΥΛΗΣ ΠΟΖΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΡ. ΝΙΤΣΕ

ECCE HOMO

Ναί! τὸ ξέρω ποῦθεν ἦρθα!
ἀχόρταγος ὡσὰν τὴ φλόγα
φέγγω κι' ἀφανίζομαι.
Φῶς εἶν' ὅλα, ὅ,τι πιάνω,
κάρβουν' ὅλα, ὅ,τι ἀφήνω·
φλόγα εἶμαι βέβαια!

(Μετάφραση Μ. Τ.)

THEOPH. CAUTIER

ΕΓΩΪΣΜΟΣ

Ἂς ρέη στὸ μῆκος τῶν στεγῶν βροχὴ κατακλυσμὸς
καὶ τὴ φτελιὰ τοῦ δρόμου ἂς μαστιγώνει ὁ χαλασμὸς
τοῦ ἄνεμου ἀλύπητα κι' ἂς τρίζουν τὰ κλωνάρια.
Ψηλὰ ἀπ' τοὺς βράχους ἂς γκρεμίζει ὁ παγετῶνας χιόνια,
στὸ βάραθρο ἄγρια ἂς βογγᾶ ὁ χείμαρρος δαιμόνια
καὶ μέσ' στοὺς λάκκους ἂς κυλοῦν κοτρῶνες καὶ λιθάρια.

Ἂς κάνει ἔξω παγωνιὰ καὶ βροντερόηχα ἂς σκάζει
στὸ κρῦο τζάμι τὸ θολὸ ἀπανωτὸ χαλάζι
καὶ τοῦ χειμῶνα ὁ ἄνεμος ἂς πάψει νὰ οὐρλιάζει.
Ποιὰ ἔγνοια; Τάχα μιὰ λαμπρὴ φωτιὰ δὲν καίει σιμά μου
ἕνα γατάκι δὲν κρατῶ ζεστὸ στὰ γόνατά μου,
μ' ἕνα βιβλίο δὲν ξαγρυπνῶ, δὲ γέρνω ἂν μὲ κουράζει;

(Μετ. ΚΩΣΤΑ ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ)

ΣΚΕΨΕΙΣ

Ξένε μου, ὦ ξένε
Ὅ,τι εἶσαι τώρα, εἶμουνα, ὅ,τ' εἶμαι τώρα, θᾶσαι.

(Ἐπιτάφιο C. I. L. XI. 6243)

Ἔφυγα καὶ δραπέτεψα. Τύχη κι' ἐλπίδα, Γειάσας!
Μὲ σᾶς ὅλα τὰ τέλειωσα. Πᾶντε γελᾶστε ἄλλους.

(Μουσεῖο Λατερανοῦ 895)

Ἡ τύχη σὲ πολλούς, πολλὲς ὑπόσχεσές της δίνει,
Μὰ ἀπὸ τοῦτες τὶς πολλὲς καμμιὰ δὲν ἐχτελεῖ.
Ζῆσε τὶς μέρες ἔντονα ὁλόϊδια καὶ τὶς ὧρες
Γιατὶ ἐδῶ κάτω σίγουρο τίποτα πιὰ δὲν εἶναι.

(Carmina Epigr. 185 B)

(Ἀπόδοση ἀπ' τὸ Λατινικὸ Κ. ΠΟΛΙΤΗ)

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΣΤΗ ΓΗ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ

Δουλειὲς πολέμου εἶναι. Κι' ἡ ἱστορία αὐτὴ εἶναι τῆς ἴδιας περιόδου, τοῦ πολέμου.

Ἔτσι σὲ ἕξη μῆνες ἄλλαξα τρεῖς κατοικίες.

Δὲν ἤμουν ἀνοιχτοχέρης. Οἱ νοικατόρισες ἤθελαν νοῖκι, ψωμί, λάδι, ἔξτρα μετρητὰ καὶ κάνα φροῦτο.

Ἐγὼ μάζευα τὶς γύμνιες μου, μετροῦσα τὶς δεκάρες καὶ τὸ σάλιο μου, ἔμπαινα ἔκλεινα τὴν πόρτα, ἔσβυνα τὸ φῶς καὶ προσπαθοῦσα νὰ κοιμηθῶ.

Ἀπὸ πίσω μου σφύριζε ὁ ἀέρας, οἱ γάτες νιαούριζαν, οἱ σκύλοι ἀλυχτούσαν καὶ οἱ νοικάρισες μὲ κουτσομπόλευαν ὡς τὴν τετάρτη γενεά...

Σπίτια νοικιάζουν οἱ μικροαστοί.

Πέντε πλακάκια, ἕνα σιδερένιο κιγκλίδωμα, μιὰ ὀξώπορτα βαριὰ καὶ ψεύτικια, τρία ψευτοέπιπλα, ἕνα χρωματιστὸ τσίτι ἢ φανέλλα, ἕνα ἀπολυτήριο γυμνασίου κι' ἀτελείωτη κομπορρημοσύνη καὶ ξυπασιά.

Ἀκοῦς καὶ τώρα ἀκόμα, μὲ τὸν πόλεμο.

—...Ὁ Γιαννάκης μας δὲ τρώει ψάρι ψητό, τὸν πειράζει στὰ μάτια.

Ὁ Γιαννάκης εἶναι μιὰ στέκα 21 χρονῶν, τέσσερα χρόνια τελειόφοιτος γυμνασίου, ροῦχα φρεσκοσιδερωμένα, χωρίστρα τῆς ὥρας, ἀσπράδι ματιοῦ γλυφὸ καὶ πηχτό, μακρυὰ δάχτυλα καὶ τρέμουλα...

Βαδίζει στ' ἀχνάρια τῆς χρυσῆς νεολαίας!

Προορίζεται «δι' ἀνωτέρας σπουδάς», διαλαλεῖ κάθε μέρα τὸ σπίτι, ταξεῖδι στὸ ἐξωτερικό, πτυχίο ἀρχιτέκτονα, ξένες γλῶσσες καὶ «παραμονὴν καὶ σταδιοδρομίαν ἐν Ἀθήναις..»

Ἕνα πρωΐ πήγα στὸ νέο σπίτι. Τὸ τέταρτο σπίτι.

Σιδέρωσα τὸ παντελόνι, ξυρίστηκα, ἔβαλα καινούργιο πουκάμισο, τσαλάκωσα τὰ μούτρα μου—πῆρα μαθήματα πολλὰ σ' αὐτὴ τὴν ἀποδημία—χτένισα τὰ μαλλιά μου μ' ἐπιμέλεια καὶ συγχρονισμένο τρόπο καὶ μιὰ καὶ δυὸ στὸ νέο σπίτι.

Ἡ διεύθυνση ποὺ κρατοῦσα ἔδειχνε ἕνα σπίτι στὸ κέντρο, ἀπάνω σ' ἕνα ἀπ' τοὺς τρεῖς—τέσσερις μεγάλους δρόμους τῆς δευτέρης πολιτείας μας.

Μ' ἄνοιξε ἕνα κορίτσι ψηλό, ἀρχιτεκτονικὴ ἀπ' τὶς καλές, εἰκοσιδυὸ χρόνια ἁβρὰ καὶ δροσερά.

Στὰ χέρια του βαστοῦσε ἕνα πλεχτὸ κι' ἔπλεκε καὶ τὰ μαλλιά του ἤτανε μεσ' τὴ πρωϊνὴ φροντίδα, τὸ βράδυ νᾶναι ἕτοιμα. Τὰ σκέπαζαν λίγες εἰδικὲς πιάστρες.

Μὲ συνόδεψε στὸ σαλόνι δὲ μὲ πρότεινε καθόλου νὰ καθήσω κι' ἔτσι συζητήσαμε γιὰ τὴ τιμὴ τοῦ δωματίου, πρόχειρα.

Μ' ἔδειξε καὶ τὸ δωμάτιο. Ἕνα μέρος στενό, 2,1]2 μὲ 4, ἀπάνω στὸ μεγάλο δρόμο. Τὸ στόλιζε ἕνα παληὸ γυμνὸ κρεβάτι, ἕνα τραπέζι ξύλινο πρόχειρο, μιὰ καρέκλα καὶ δυὸ παράθυρα στενά.

Τὸ σπίτι ἤτανε παληό, ξύλινο, τσατμάς, τούρκικο σπίτι.

Περπατούσαμε κι' ἔτριζε. Μιὰ μικρὴ φροντίδα νὰ φανῆ καλὸ καὶ γερὸ ἤτανε μονάχα στὸ σαλόνι, γαλάζιες λαδομπογὲς στὰ πατώματα, ταβάνια, τοίχους καὶ πόρτες.

Τὸ σαλόνι τὸ στόλιζαν λίγα ἔπιπλα, παληά. Ἕνα καινούργιο μονάχα πιάνο σὲ μιὰ γωνιά του κοσμοῦσε τὸ χῶρο, γυαλιστερὸ καὶ φρέσκο. Ἄλλο τίποτα.

Λίγα λαϊκὰ μπιμπλὼ ἤτανε γιὰ νᾶναι, ριγμένα πέρα δῶθε ἀπάνω στὸ πιάνο.

Ἄχαρα κι' ἀταίριαστα πράμματα, σὰν τὶς κορνίζες τὶς δυὸ—τρεῖς ποῦταν στοὺς τοίχους, διακόσμηση ποῦφεραν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὸ ταξεῖδι ἀπ' τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς.

Μ' ἔκανε ἐντύπωση ἡ πρωϊνὴ ἀτιμελησιὰ τῆς κοπέλλας, τὸ πλέξιμο ποὺ δὲ τ' ἄφινε.

Ἡ ἐπίσκεψη τελείωσε γρήγορα κι' ἔτσι.

—Ὅλοι στὸ σπίτι λείπουν. Ὁ μπαμπὰς εἶναι ἔξω, ὁ ἀδελφός μου στὸ φροντιστήριο κι' ἡ μαμὰ ταξεῖδι.

Κατάλαβα.

Τὰ λόγια τὰ λάμπρυνε τὸ ὡραῖο ψηλὸ κορμί, τ' ἀνοιχτοπράσινα μάτια καὶ τὰ χτυπητὰ τριλίσματα δυὸ μικρῶν στητῶν κόρφων.

Μὲ ρώτησε γιὰ λίγα ἄλλα.

Ὅταν κίνησα νὰ φύγω μὲ ρώτησε κι' αὐτό.

—Ἐσεῖς τὶ δουλειὰ κάνετε; Σπουδάζετε;

Ἀρνήθηκα ν' ἀπαντήσω. Χαιρέτησα κι' ἔφυγα.

Ὁ νοῦς γυρνᾶ πολὺ στὴν πατρίδα.

Γυρνᾶ σὲ κεινους τοὺς τόπους.—Στὴ μάννα μου, τ' ἀδέρφια μου, τὰ δέντρα, τὰ νερά, τὸ Αἰγαῖο ἐκεινοῦ τοῦ κόσμου.

Στὴ γῆ καὶ τοὺς ἀνθρώπους, τὰ σπίτια, τὴ ζωὴ καὶ τὴ μοίρα τους.

Στὸ δρόμο π' ἀνεβαίνει τὶς κατωφεριὲς δίπλα στὸ βουνό, περνᾶ ἀπ' τὰ ρέμματα, τὶς γεροκσβακιές, τὶς ἀκακίες, τὰ πεῦκα δένει μὲ τὸν οὐρανὸ τῶν χαμηλῶν μας βουνῶν κι' ἀπὸ κεῖ πηδᾶ καὶ στέκεται μέσα στὸ ὅραμα τῆς Θάσος, τῆς Σαμοθράκης, τοῦ Ὄρους. Τὸ βιβλικὸ κι' ἀέρινο κῶνο τοῦ Ἄθω.

Ἡ Σαμοθράκη μονάχα γῆ δὲν εἶναι. Εἶναι ὅραμα, κυνῆγι φαντασίας, φαίνεται τὶς

πρῶτες αὐγὲς ὡς ὁ ἥλιος σηκώνεται, ἀνάμεσα Θάσο καὶ Θασοπούλα, σὰν χρυσῆ νιόκοπη λίρα κι' ὕστερα χάνεται, βουλιαζει γίνεται ἕνα μὲ τὰ νερὰ τῆς θάλασσας. Φαίνεται στὸ μέρος της μονάχα τὸ χρῶμα κι' ἡ γραμμὴ τοῦ πελάγου ποὺ γράφεται ἀραιὰ—ἀραιὰ στὰ μακρινα βάθη τοῦ βορεινοῦ Αἰγαίου.

Τὶ ἔχει ἕνας πρόσφυγας; Μιὰ κουρελοῦ, ἕνα κοστούμι, μιὰ καπαρντίνα, δυὸ βιβλία καὶ μιὰ βαλίτσα μὲ τρία πράμματα.

Ἔτσι πῆγα τὴν ἄλλη μέρα.

Μὲ ὑποδέχτηκεν ἡ ἴδια κοπέλλα, αὐτὴ τὴ φορὰ μὲ τον πατέρα της.

Ἕνας γέρος δεμένος, ρωμαλέος, πολύπειρος.

Μέσα στὶς ὄχι ἄνετες κινήσεις, κινήσεις τῶν πενηνταπέντε χρόνων τὰ μάτια ἔπαιζαν. Μόλις τὸν χαιρέτησα καὶ προτοῦ ἀποθέσω ἔβαλα τὸ χέρι στὸ πορτοφόλι.

—Τὸ πρῶτο νοῖκι, εἶπα.

Ἔτσι μπῆκα. Ἔβλεπα τὸ γέρο νὰ μὲ ψάχνη πίσω μου, νὰ μὲ ξεγυμνώνη.

Τὸ κορίτσι μὲ ρώτησε μόλις μπῆκα στὸ δωμάτιό μου.

—Τὰ σεντόγια σας, νὰ μαξηλάρια σας...

— . . . . . .

Ἔφυγα γρήγορα. Εἶχα σιγουρευτεῖ καὶ στὸ νέο σπίτι.

Ἂς εὐχηθῶ νὰ μὴ μὲ πετάξουν κι' ἀπὸ δῶ.

Τὸ βράδυ ἔφτασα νωρὶς.

Ἡ κόρη μελετοῦσε ξενες γλῶσσες κι' ὁ ἀδερφός της μαθηματικά. Χάρηκα.

Στὸ σπίτι μας στὴ πατρίδα, σὲ μιὰ μεγάλη πολιτεία τοῦ Βορεινοῦ Αἰγαίου τὰ βράδυα ἔτσι μαζευόμασταν.

Τ' ἀδέρφια μου ἤτανε ἐργάτες, τὰ σπίτια τῆς ἄκρας τῆς πολιτείας ἐργατικὰ κι' οἱ γειτόνοι ἐργάτες.

Ὁ μεγάλος μου ἀδερφὸς μὲ ὀχτὼ τάξεις γράμματα στὴν πόλη, διάβαζε Τζὰκ Λόντον, Γκόρκυ, Τσβάϊχ, τὸ Νούμερο, τὴ Ζωὴ ἐν Τάφω, τὰ «ἐργάτη κι' ἑκατομμυριοῦχο», Χάμψουν...

Οἱ ἄλλοι ἀκούγανε

Διαβάζανε ἐφημερίδα γιὰ τὶς προόδους καὶ τὶς ἐφευρέσεις τοῦ κόσμου, τὰ ταξείδια τῶν βαποριῶν, γεωγραφία πολιτικὴ ἢ μιλούσανε γιὰ οἰκονομικὰ δεδομένα.

Οἱ συντροφιὲς βαστοῦσαν ὧρες, οἱ συζητήσεις ἄνοιγαν, γινόταν διαλέξεις πάνω σὲ βάσεις οἰκονομικῆς, κοινωνιολογίας, δοξασίες χτυπιόταν μὲ γνῶμες ἀπ' τὴ ζωὴ καὶ οἱ ἄνθρωποι φεύγαν.

Ταξίδευαν νὰ βροῦνε δρόμο, νὰ σπάσουν τὸ καιρὸ ποῦ ζοῦσαν καὶ τὸ καιρὸ π' ἐρχόταν καὶ νὰ δοῦν...

Μὲ ρώτησαν.

—Ξέρετε ξένες γλῶσσες;

—Λίγα πράμματα, ἀπάντησα. Ἔφυγαν μὲ τὰ χρόνια.

—Τὶ σπουδάζετε;

—Τίποτα, ἀπάντησα σὰ βαρέθηκα νὰ μὲ ρωτᾶν.

Κυτούσα ἀπάνω στὸ τραπέζι. Τὰ μαθητικὰ βιβλία ἤτανε σκορπισμένα.

Θυμήθηκα πολλὰ καὶ συγκινήθηκα.

Ἀπότομα σήκωσα τὰ μάτια κι' εἶδα τὴν κοπέλλα, τὴ ρώτησα.

—Σ' ἀρέσουν τὰ ἐγγλέζικα; Γιατὶ τὰ μαθαίνεις τόσο ἀργά;

—Μ' ἀρέσουν μὲ εἶπε. Θὰ τὰ μάθω. Σὰν τελειώσει ὁ πόλεμος θὰ φύγω θὰ ταξειδέψω ἔξω, θὰ ταξειδέψω μὲ μιὰ κουρσίτσα. Ἡ ἐξαδέλφη μου στὴν Ἀθήνα ἔτσι ζεῖ. Ἔχει τὸ αὐτοκίνητό της, παρατᾶ τὸ σπίτι στὴν ὑπηρέτρια καὶ γυρνᾶ μὲ τὸν ἄντρα της. Κι' ἂν δὲ φύγω μετὰ τὸ πόλεμο στὸ ἐξωτερικὸ θὰ φύγω ἀπὸ δῶ νὰ πάγω στὴν Ἀθήνα. Δὲν εἶναι πόλη γιὰ ἀνθρώπους αὐτή...

Παράτησε τὸ βιβλίο της, κομάτια ἀπ' τὸ Μακώλεϋ καὶ μ' ἔφερε φωτογραφίες ἀπ' τὴ ζωὴ τῆς ξαδέρφης στὴν Ἀθήνα.

Ὁ γοητευτικὸς τσιτσερόνε ἐξηγοῦσε καὶ γὼ ἀπόθετα τὶς φωτογραφίες.

Καθὼς κινόταν τὰ χέρια της κοντὰ στὰ χέρια μου εἶδα τὰ δάχτυλά της. Ὄμορφα χέρια, ὄμορφα δάχτυλα μὰ ἀπεριποίητα. Ὁλόκληρα τὰ χέρια ἔτσι ἦταν. Τὰ νύχια στὰ δάχτυλα ἤτανε ἀκάθαρτα, καθόλου περιποιημένα.

Μ' αὐτὰ τὰ χέρια σὲ λίγο πῆρε ἕνα κομμάτι μουσικὸ ἀπάνω στὸ πιάνο καὶ τόδωσε ἄταχτα, βάρβαρα, μὲ βαρηοὺς χτύπους, ἐντυπωσιακά, νεκρά.

Ὁ νέος νοικάρης εἶναι ἀπ' τὴν Ἀνατολ. Μακεδονία, ἀπόνα τόπο πῶχει μονάχα βουνά, κάμπους, νερά, δέντρα, ζῶα καὶ καλλιεργητές!

Γρήγορα ἔκλεισε τὸ πιάνο, τίναξε τὰ μαλιὰ ψηλὰ τἄστρωσε σὲ χρυσῆ διακόσμηση γύρω ἀπ' τὸ νέο πρόσωπο καὶ μὲ πληροφόρησε.

—Ξέρετε, τελείωσα Ὠδεῖο, γαλλικο γυμνάσιο κι' ἑλληνικό...

Τὴν ἔβλεπα ὡς διηγόταν ἔτσι, χωρὶς νὰ τὴ βλέπω. Χωρὶς ἕνα μικρὸ ἐνδιαφέρον καὶ κάπνιζα.

Ὅταν μάθαινα ἐγὼ γαλλικὰ κάποτες στὸ νοῦ μου πετοῦσαν παράξενα πράμματα. Ἤθελα νὰ μάθω γιὰ τὸν Οὐγκὼ καὶ τοὺς ἐγκυκλοπαιδιστὲς, τὸ Βολταῖρο καὶ τὸ Κοντρὰ Σοσιάλ, καὶ κυνηγοῦσα νᾶβρω αὐτὰ τὰ ὀνόματα μέσ' τὰ ἐγκεκριμένα βιβλία.

Τυραγνοῦσα θυμᾶμαι πολὺ τ' ἀδέρφια μου, ποῦταν ἐργάτες οἰκοδόμοι, νὰ ρωτήσουν ὅπου νόμιζαν, νᾶβρουνε τέτοια βιβλία διαφωτισμοῦ καὶ νὰ μὲ τὰ φέρουν.

Θυμᾶμαι πόσο ὑποχρεωνόμασταν σ' ἕνα παπά, ἕνα γιατρὸ κι' ἕνα δάσκαλο ποὺ σπούδασαν στὸ ἐξωτερικὸ κι' ἤρθαν κι' αὐτοὶ μαζύ μας ἀπ' τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς...

(Ἔχει Συνέχεια)

ΦΩΤΗΣ Δ. ΠΡΑΣΙΝΗΣ

ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΗ

Ο ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΣΤΟΝ ΚΟΛΩΝΟ

Α.' ΣΤΑΣΙΜΟ

Στροφὴ 1η

Ἦρθες στὶς ἐξοχὲς αὐτῆς τῆς χώρας, ξένε[1]
τῆς ξακουστῆς γιὰ τἄλογά της,[2] ποὺ εἶναι
τὸ πιὸ ὄμορφο τῆς Οἰκουμένης μέρος
στὸν ἄσπρο[3] Κολωνό μας, ὅπου πιότερο [ἀπ' ἀλλοῦ
μέσα στὰ ὁλόχλωρα φαράγγια κρύβεται [τἀηδόνι
τὸ λιγυρόφωνο καὶ γλυκοκελαϊδεῖ
φωλιασμένο στὸ βαθυπράσινο κισσό,
καὶ στοῦ θεοῦ τἀπάτητο λαγγάδι
ποὺ 'ναι μυριόκαρπο κι ἀνήλιαγο κι ἀπά- [νεμο
πάντα στὶς μπόρες τοῦ χειμώνα.
Ἐδῶ συχνὰ τοῦ χαροκόπου Βάκχος
τοῦ ἀρέσει νὰ ἔρχεται τριγυρισμένος
ἀπὸ τὶς θεϊκές του πάντα βάγιες[4].

Ἀντιστροφὴ 1η

Μὲ τὴν οὐράνια ἐδῶ δροσιά, ἀνθίζει κάθε [μέρα
ὁ νάρκισσος μὲ τῶριο του λουλούδι
τῶν δυὸ τρανῶν θεῶν[5] τἀρχαῖο στεφάνι
κι ὁ κρόκος[6] ὁποῦ λάμπει σὰ χρυσάφι.
Κι ἀκοίμητες οἱ βρυσομάννες δὲ στερεύουν,
τοῦ Κηφισσοῦ τὰ ρέματα ποὺ τρέφουν,
μὰ κάθε μέρα τὰ καθάρια τους νερὰ
στῆς εὔφορής μας γῆς κυλοῦν τὸν κάμπο
καὶ κάνουν τὰ χωράφια μας γρήγορα νὰ [καρπίζουν.
Οὔτε κι οἱ Μοῦσες[7] μίσησαν τὸν τόπο αὐτὸ
οὔτε κι ἡ χρυσοχάλινη Ἀφροδίτη[8].

Στροφὴ 2α

Ἐδῶ ναι κι ἕνα δέντρο ποὺ ποτέ μου
δὲν ἄκουσα νὰ βλάστησε ὅμοιό του
οὔτε στὰ μέρη τῆς Ἀσίας, οὔτε στὸ τρανὸ
τοῦ Πέλοπα τὸ Δωρικὸ νησί
ποὺ χέρι δὲν τὸ φύτεψε τἀνθρώπου[1]
μὰ μοναχό του ξανανιώνει πάντα κι εἶναι
φόβος καὶ τρόμος στὰ κοντάρια τῶν ὀχ- [τρῶν[2].
Αὐτὸ βλασταίνει πιότερο ἀπ' ἄλλοῦ σ' αὐ- [τὴ τὴ χώρα
κι εἶναι τῆς γαλανόφυλλης ἐλιᾶς τὸ δέντρο
τὰ παλληκάρια μας ποὺ μεγαλώνει.
Αὐτὴ ποτὲ δὲ θ' ἀφανίση μὲ τὸ χέρι του
νέος ἢ γέρος[3] στρατηγὸς γιατὶ τοῦ Δία[4]
τὸ ἄγρυπνο μάτι τὴν κοιτᾶ καὶ τὴ φυλάγει
καθὼς κι ἡ Ἀθηνᾶ ἡ γαλανομάτα.

Ἀντιστροφὴ 2α

Ἔχω κι ἕνα ἄλλο παίνεμα νὰ πῶ τὸ πιὸ [λαμπρὸ
γι' αὐτήνα ἐδῶ τή μάννα μας πατρίδα
τὸ δῶρο τοῦ μεγάλου μας θεοῦ
τὸ πιὸ τρανὸ τοῦ τόπου μας καμάρι
πόχει τὰ ὡραῖα τἄλογα καὶ τὰ πουλάρια
καὶ τὴν καλή μας θάλασσα.
Ἄχ! γιὲ τοῦ Κρόνου Ποσειδῶνα βασιλιά,
ποὺ σὺ τὴ θρόνιασες σ' αὐτὴ τὴ δόξα,
γιατὶ πρώτη φορὰ σ' αὐτοὺς ἐδῶ τοὺς δρό- [μους
δοκίμασες[5] τὸ χαλινὸ ποὺ τἄλογα δαμάζει.
(Ἐσὺ μᾶς ἔμαθες τὴν τέχνη γιὰ νὰ φκιά- [νουμε)
καὶ τὰ καράβια πόχουν τὰ ὄμορφα κουπιὰ
σφιχτὰ στὰ χέρια ταιριασμένα τῶν ναυτῶν
θάμα στὴ θάλασσα νὰ βλέπης πὼς πηδοῦν
κι ἀκολουθοῦν τὶς ἑκατόποδες[6] Νεράϊδες.

---

1. Ἐννοεῖ τὸν Οἰδίπου.
2. Οἱ Ἀθηναῖοι καμάρωναν γιὰ τὰ ὡραῖα ἄλογα ποὺ ἔτρεφαν. Ὁ Αἰσχύλος στὸν Προμηθέα τὰ λέγει «ἄγαλμα ὑπερπλούτου χιλιδᾶς». Ὁ Ἄρειος Πάγος ὑποχρέωνε τοὺς πλούσιους νέους νὰ τρέφουν ἄλογα καὶ νὰ ἑτοιμάζουν ἅρματα γιὰ τὶς ἁρματοδρομίες τῶν Πανελληνίων ἀγώνων καὶ τὶς παρελάσεις τῶν μεγάλων γιορτῶν τῆς Ἀθήνας. Στὸ ζωφόρο τοῦ Παρθενώνα μποροῦμε νὰ θαυμάσουμε τὴ χάρη τῶν Ἀθηναίων καβαλλάρηδων ἐφήβων τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων.
3. Γιὰ τὸ ἀργιλώδικο ἔδαφός του.
4. Εἶναι οἱ Νύφες τῆς Νύσας.
5. Εἶναι ἡ Δήμητρα καὶ ἡ Περσεφόνη. Ἡ τελευταία ἀγαποῦσε τὸ νάρκισσο καὶ σύμφωνα μὲ τὸν ἀρχαῖο σχολιαστὴ ἁρπάχτηκε ὅταν μάζευε ναρκίσσους.
6. Τὸ σαφράνι.
7. Ὁ Παυσανίας ἀναφέρει ὅτι ὑπῆρχε ἐδῶ βωμὸς τῶν Μουσῶν κι ἴσως γι' αὐτὸ ἀργότερα ὁ Πλάτωνας ἀφιέρωσε σ' αὐτὲς ναὸ στὴν Ἀκαδημία του.
8. Γιατὶ εἶχε χρυσοχάλινο ἅρμα ποὺ κατὰ τὴ Σαπφὼ τὸ ἔσερναν «στροῦθοι».

1. Ἐννοεῖ τὴν ἐλιὰ ποὺ ἡ Ἀθηνᾶ, ὅταν φιλονικοῦσε μὲ τὸν Ποσειδῶνα γιὰ τὴν κατοχὴ τῆς Ἀττικῆς, ἔκανε νὰ φυτρώση στὴν Ἀκρόπολη μὲ ἕνα χτύπημα τοῦ ποδιοῦ της. Ὅταν οἱ Πέρσες ἔκαψαν τὴν Ἀθήνα ἔκοψαν καὶ τὴν ἐλιὰ αὐτὴ μὰ τὴ δεύτερη μέρα ἀπὸ τὸν κορμό της ξαναβλάστησε ἕνα βλαστάρι μιὰ πήχη καθὼς λέει ὁ Ἡρόδοτος. Ἀπ' αὐτὴ ἐφύτεψαν κλωνάρια στὴν Ἀκαδημία καὶ τὶς ἔλεγαν μορίες. Ὁ Ἡρόδοτος βεβαιώνει ὅτι στὴν ἐποχή του μόνο ἡ Ἀθήνα εἶχε ἐλιές.
2. Κατὰ τὸν ἀρχαῖο Σχολιαστὴ ἐννοεῖ τὴν πρώτη εἰσβολὴ τοῦ Ἀρχιδάμου ὅταν «ἀπέσχοντο τῶν μορίων» γιὰ νὰ μὴ θυμώσουν τὴν Ἀθηνᾶ κόβοντας τὸ ἱερό της δέντρο.
3. Καθὼς ὁ Ξέρξης καὶ ἀργότερα ὁ Ἀρχίδαμος.
4. Ὁ Μόριος Ζεὺς ἦταν ὁ προστάτης τῶν ἱερῶν ἐλαιῶν ποὺ τὶς ἔλεγαν μορίες. Γι' αὐτὲς ἐφρόντιζε ὁ Ἄρειος Πάγος, κι εἶχαν γύρω τους ξύλινο περίφραγμα. Ὄχι μόνο αὐτὲς δὲν τὶς ἔβλαπταν μὰ οὔτε καὶ τὰ γύρω ἀπ' αὐτὲς χωράφια δὲν καλλιεργοῦσαν.
5. Ὑπῆρχε μῦθος ὅτι στὸν Κολωνὸ ὁ Ποσειδώνας ἐδάμασε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ ἄλογο.
6. Οἱ Νηρηΐδες, κόρες τοῦ θαλασσινοῦ θεοῦ Νηρέα, ἦταν 50 γι' αὐτὸ τὶς λέγει ἑκατόποδες. Τὰ κύματα εἶναι σὰ χορὸς τῶν Νηρηΐδων ποὺ τὸν ἀκολουθοῦν τὰ γοργὰ κουπιὰ τῶν ναυτῶν.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ὁ Σοφοκλῆς γεννήθηκε στὸν Ἵππιο Κολωνὸ, ἕνα ταπεινὸ χωριὸ δυὸ χιλιόμετρα Ν. Δ. τῶν Ἀθηνῶν ποὺ δοξάσθηκε ἐξ αἰτίας του. Σήμερα ὁ Κολωνὸς εἶναι ἕνας ἄδεντρος καί σκονισμένος λόφος κοντὰ στὴν Κολοκυθοῦ. τὴν ἐποχὴ ὅμως τοῦ Σοφοκλῆ σύμφωνα μὲ τὸ παραπάνω στάσιμο ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ ὡραῖα τοπία τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ Thiersch ποὺ πέρασε ἀπ' ἐκεῖ στὰ 1831 βεβαιώνει τὴν ἀκρίβεια τῆς περιγραφῆς τοῦ ποιητῆ. Ἔτσι ὁ Σοφοκλῆς ἀπὸ παιδὶ μεγάλωσε μέσα σὲ πλούσια βλάστηση ὅπου τὰ κελαϊδήματα τῶν ἀηδονιῶν, τὸ κελάρυσμα τῶν δροσερῶν νερῶν τοῦ Κηφισσοῦ, τὸ καθημερινὸ ἀντίκρυσμα τῆς μοναδικὰ ἁπαλῆς γραμμῆς τοῦ Ὑμηττοῦ μὲ τὶς ἄπειρες μαγευτικὲς ἀποχρώσεις ποὺ παίρνει ἀπὸ τὸν καθάριο οὐρανὸ τῆς Ἀττικῆς καὶ τὴ γαλανὴ θάλασσα τοῦ Φαλήρου, ἔπλασαν τὴν ποιητικὴ διάθεση τῆς ψυχῆς του. Στὸ τελευταῖο του δρᾶμα λοιπὸν ὁ ποιητὴς θέλησε νὰ τραγουδήση τὶς ὀμορφιὲς τοῦ τόπου ὅπου γεννήθηκε. Ὅταν ὁ Οἰδίππους διωγμένος ἀπὸ τὴ Θήβα ἔφτασε στὸν Κολωνὸ καὶ πέτυχε ἐπίσημα τὴν προστασία τῶν Ἀθηνῶν ὁ χορὸς—ποὺ τὸν ἀποτελοῦν κάτοικοι τοῦ Κολωνοῦ—παίρνει ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ περιστατικὸ αὐτὸ καὶ τραγουδάει τὶς ὀμορφιὲς τῆς φιλόξενης χώρας.

Στὴν πρώτη στροφὴ περιγράφονται οἱ χάρες τοῦ Κολωνοῦ. Εἶναι ὁ τύπος τοῦ ἀηδονιοῦ ποὺ φωλιάζει μέσα σὲ κατάχλωρα καὶ σκιερὰ λαγκάδια καὶ λιγωμένο ἀπὸ ἐρωτικὸ ὀργασμὸ σκορπᾶ γύρω του τοὺς θησαυροὺς τῆς φωνῆς του. Ἐδῶ συνηθίζει νὰ ἔρχεται ὁ θεὸς τῆς χαρᾶς ὁ Διόνυσος μὲ τὴ χαρούμενη ἀκολουθία του. Στὴν α' ἀντιστροφὴ λέγει πὼς στὸ θαυμαστὸν αὐτὸν τόπο, ποὺ τὸν ποτίζουν τὰ ἀστείρευτα καὶ δροσερὰ νερὰ τοῦ Κηφισσοῦ, φυτρώνει ὁ νάρκισσος κι ὁ κρόκος τὰ ἀγαπητὰ ἄνθη τῆς Δήμητρας καὶ τῆς Κόρης καὶ πὼς οἱ Μοῦσες κι ἡ θεὰ τῆς ὀμορφιᾶς ἡ Ἀφροδίτη ἀγαποῦν τὸ χαριτωμένο τοπίο τῆς πατρίδας τοῦ ποιητῆ. Ἡ β' στροφὴ ἔχει θέμα τὸ ἐγκώμιο τῆς γλαυκῆς ἐλιᾶς ποὺ χάρισε ἡ Ἀθηνᾶ στὴν ἀγαπημένη της πόλη καὶ ποὺ τὴν προστατεύει ὁ Δίας ἔτσι ποὺ κανένας ὀχτρὸς δὲ θὰ μπορέση νὰ ξεπατώση τὸ θαυμαστὸ αὐτὸ δέντρο, ποὺ ξανανιώνει μόνο του καὶ θρέφει τὰ παλληκάρια τῆς Ἀθήνας. Στὴ β' ἀντιστροφὴ ἐξυμνεῖ ἄλλα δῶρα τοῦ Ποσειδῶνα, τὸ ἄλογο ποὺ ἦταν ἡ χαρὰ καὶ τὸ καμάρι τῆς Ἀθήνας καὶ τὰ καράβια ποὺ μ' αὐτὰ ἡ Ἀθήνα ἔγινε ἡ πλούσια καὶ φημισμένη μεγαλόπολη τῆς Ἑλλάδας.

Ἀπὸ ὅλα τὰ χορικὰ τραγούδια ποὺ σώθηκαν ἀσφαλῶς τὸ τραγοῦδι αὐτὸ εἶναι τὸ καλύτερο καὶ τὸ πιὸ φημισμένο. Ὁ ποιητὴς ἐκφράζει, μὲ τὰ πιὸ πλούσια καὶ χτυπητὰ χρώματα, τὴν ἀγάπη του γιὰ τὸν τόπο ποὺ γεννήθηκε καὶ γενικὰ γιὰ τὴν Ἀθήνα. Καὶ βαθύτερα ἂν ἐξετάση κανεὶς τὸ νόημα τοῦ τραγουδιοῦ βρίσκει πὼς στὸ σχέδιό του ὁ ποιητὴς ἑνώνει τὸ δοξασμένο παρελθὸν μὲ τὸ λαμπρὸ παρὸν τῆς Ἀθήνας. Τὴν ἱστορικὴν ἀνάμνηση τῶν Μηδικῶν θριάμβων μὲ τὴ δραστηριότητα ποὺ ἀνάπτυξε ὁ ναυτικὸς λαὸς τῶν Ἀθηνῶν κι ἐδημιούργησε μ' αὐτὴ τὴν Ἀθηναϊκὴ ἡγεμονία, τὸ πιὸ δυνατὸ ναυτικὸ κράτος τῆς Ἀρχαιότητας. Ἔτσι μὲ τὸ τραγούδι αὐτό, ποὺ στὸ βάθος του εἶναι ἕνας θρησκευτικὸς ὕμνος, ὁ ποιητὴς ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν ἱστορία κι ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ποὺ ἔχει μπρὸς στὰ μάτια του, κι ἐκφράζει τὰ ὄνειρα, ποὺ γεμίζουν τὴν πατριωτική του ψυχή. Καὶ τὶ λαμπρὰ χρώματα στὶς εἰκόνες του! Πλάϊ στὶς γλαυκὲς ἐλιές, τὸ δῶρο τῆς Ἀθηνᾶς, βλέπομε τὸ ἀσπριδερὸ χῶμα τοῦ Κολωνοῦ κι ἀκοῦμε νὰ κελαρύζουν τὰ γάργαρα νερὰ τοῦ Κηφισσοῦ ποὺ τὸ ποτίζουν. Μεθοῦμε μὲ τὸ ἄρωμα τῶν λουλουδιῶν ποὺ μὲ τὰ χτυπητά τους χρώματα φωτίζουν τόσο χαροπὰ τὸν πίνακα. Καὶ στὸ φόντο ἡ προστατευτικὴ σκιὰ τῶν θεῶν ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη τους πόλη ποὺ τῆς χάρισαν τὰ πιὸ διαλεχτὰ δῶρα. Βλέπομε τὰ ἄλογα νὰ φριμάζουν δαμασμένα μὲ τὸ χαλινάρι σὰ νὰ κατέβηκαν ἀπὸ τὴ ζωφόρο τοῦΠαρθενῶνα οἱ ἔφηβοι Ἀθηναῖοι γιὰ τὴν πομπὴ τῶν Γαναθηναίων κι ἀκοῦμε τὸ ρυθμικὸ χτύπο τῶν κουπιῶν ἀπὸ τὰ πολεμικὰ καράβια ποὺ μεταφέρουν τοὺς Ἀθηναίους ὁπλίτες στὶς Ἑλληνικὲς θάλασσες γιὰ νὰ φέρουν τὸν πλοῦτο καὶ τὴ δόξα στὴν πατρίδα τους τὴν πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου. Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει ὅτι τὸ χορικὸ αὐτὸ τὸ διάβασε ὁ Σοφοκλῆς στὸ οἰκογενειακὸ δικαστήριο τῶν φρατόρων, ὅταν ὁ γιός του Ἰοφῶντας τὸν κατηγόρησε πὼς ἦταν ξεμωραμένος. Τέτοια ἐντύπωση ἐπροκάλεσε τὸ διάβασμα αὐτὸ ὥστε οἱ δικαστὲς ἐπευφήμησαν τὸν ποιητή, ὅπως στὸ θέατρο, καὶ τὸν συνώδεψαν ὡς τὸ σπίτι του.

Ἀσφαλῶς παρόμοιο ἐνθουσιασμὸ θὰ ἔνοιωσε καὶ τὸ Ἀθηναϊκὸ κοινὸ ὅταν τέσσερα χρόνια μετὰ τὸ θάνατο τοῦ ποιητῆ, ὁ ἔγγονος καὶ συνονόματός του Σοφοκλῆς ἀνέβασε στὸ θέατρο γιὰ πρώτη φορὰ τὸν Οἰδίπου στὸν Κολωνό. Ἔτσι ὁ ποιητὴς μὲ τὸ ὑπέροχο αὐτὸ ἐγκώμιο τῆς ἀγαπημένης του Ἀθήνας ἐχάρισε, στοὺς συμπολίτες του μέσα ἀπὸ τὸν τάφο του καὶ γιὰ τελευταῖα πιὰ φορὰ μιὰ ἀσύγκριτη αἰσθητικὴ συγκίνηση.

ΟΡΕΣΤΗΣ ΣΧΟΙΝΑΣ

ΒΟΡΕΙΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

1900 - 1940*

ΤΟΥ κ. ΜΠΑΜΠΗ ΝΙΝΤΑ

Β'. ΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ

Οἱ σύγχρονοι ποιητὲς τῆς Βορείου Ἑλλάδος βγαλμένοι μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, μετὰ δηλαδὴ τὴν ἐνσωμάτωση τῶν μερῶν αὐτῶν στὴ λοιπὴν Ἑλλάδα, ζοῦν καὶ κινοῦνται μέσα στὸ γενικὸ Ἑλληνικὸ λογοτεχνικὸ πλαίσιο. Συνεπῶς γιὰ νὰ νοηθῆ ἡ θέση τους κ' ἡ κατεύθυνσή τους, εἶναι ἀνάγκη να καθοριστῆ πρῶτα ἡ θέση τῆς πλατύτερης περιοχῆς, ποὺ μέσα ὑπάρχουν καὶ ἐργάζονται, ἡ θέση δηλαδὴ κ' ἡ κατεύθυνση τῆς σύγχρονης λογοτεχνίας μας.

Ἀπὸ τρεῖς κυρίως παράγοντες ρυθμίστηκε ἡ κατεύθυνση ποὺ πῆρε ἡ νεοελληνικὴ λογοτεχνία τὰ τελευταῖα χρόνια.

α) Ἡ καλλιτεχνικὴ ἐπανάσταση, ποὺ σὰ μεγάλη πνευματικὴ ἀνάγκη παρουσιάστηκε στὴν Εὐρώπη κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΘ' καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ ἀνήσυχου εἰκοστοῦ αἰῶνα μὲ διάφορες κατευθύνσεις καὶ ὀνόματα καὶ ποὺ ἀτόνισε κάπως μὲ τὴ θύελλα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου τοῦ 1914 γιὰ νὰ ξαναφανῆ μετὰ τὸ πέρασμά του ἐντατικώτερη, εἶχε τὴν ἐπίδρασή της κι ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα. Ἔτσι ἀπὸ τὸ κίνημα τοῦ Συμβολισμοῦ (1885) ὡς ἐτοῦτο ,τὸ τελευταῖο τοῦ Συρρεαλισμοῦ (1925), φάνηκαν κ' εἶχαν λίγο πολὺ τὴν ἐπίδρασή τους, ἄμεση ἢ ἔμμεση, χίλιες δύο τεχνοτροπίες, ὅπως ὁ Μοντερνισμός, Φουτουρισμός, Νταταϊσμὸς κ.λ.π.

β) Ταυτόχρονα οἱ τελευταῖες ἀναλαμπὲς τοῦ Ρομαντισμοῦ ποὺ παίρνει ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ ΙΗ' καὶ ὁλόκληρο σχεδὸν τὸ ΙΘ' αἰῶνα, ἐξακολουθοῦν ἀκόμη ὡς τὰ σήμερα νὰ ἀσκοῦν μιὰ σημαντικὴ ἐπήρεια πάνω στὴ σύγχρονη λογοτεχνία μας καὶ ἰδιαίτερα στὴν ποίηση.

γ) Ἡ ἐνδόμυχη ἐπιθυμία ποὺ ὑπάρχει σήμερα στὸν καθένα πιὸ πολὺ ἀπ' ὅ,τι ὕπαρχε σ' ἄλλες ἐποχές νὰ πετάξη σὲ κάτι τὸ νέο, νὰ δώση κάτι τὸ ἀπόλυτα πρωτότυπο, ποὺ νὰ καθρεφτίζη τὴ δική του προσωπικότητα ἀποκλειστικά, ἐπιθυμία ποὺ εἶν' ἀποτέλεσμα τῆς ἀνάπτυξης τοῦ ἀτομισμοῦ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος καὶ τῆς πολὺ «κεκορεσμένης» ἀπὸ δημιουργία καλλιτεχνικῆς ἀτμόσφαιρας ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἐπηρεάζει σ' ἕνα σημαντικὸ βαθμὸ τὴν ἔμπνευση καὶ τὴν πορεία τῶν σημερινῶν, ἰδίως τῶν νεωτέρων, λογοτεχνῶν.

Ὥστε ἡ ἐπίδραση τῶν διαφόρων ξένων τεχνοτροπιῶν πρῶτα πρῶτα, ὕστερα ἡ ἐπίδραση τοῦ ρομαντισμοῦ καὶ τελευταῖα ἡ ὁρμὴ γιὰ μιὰ πλήρη χειραφέτηση καὶ γιὰ μιὰ νέα ὁλότελα προσωπικὴ δημιουργία, εἶναι οἱ τρεῖς κύριοι παράγοντες ποὺ ἀποτελοῦν τὴ βάση στὴν κατεύθυνση τῆς σύγχρονης Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας. Αὐτὸς εἶν' ὁ δρόμος ποὺ συνειδητὰ ἢ ἀσυναίσθητα βαδίζουν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες λογοτέχνες.

Τὸν ἴδιο δρόμο ἀκολούθησαν μοιραῖα κ' οἱ λίγοι νέοι ποὺ ἐδῶ καὶ κάμποσα χρόνια (ἀπὸ τὸ 1920 καὶ δῶθε) μὲ κέντρο τὴ Θεσσαλονίκη ἐδημιούργησαν τὸν πρῶτο πυρῆνα των ποὺ ἀντιπροσωπεύουν σήμερα τὴν ποίηση στὴ βόρεια Ἑλλάδα. Ὡστόσο ἕνα σύντομο κύταγμα τῆς ἐργασίας τους ξεχωριστὰ θὰ δωση, ὅπως νἆναι, μιὰν ἀκριβέστεροην ἰδέα τῆς προσωπικότητας τοῦ καθενός. Ὅλοι σχεδὸν ἔχουν ἐκδόσει σὲ συλλογὲς τὸ μέχρι τώρα ἔργο τους, ὥστε εὔκολα νὰ μπορῆ ν' ἀντικρυστῆ τοῦτο ἔτσι συγκεντρωμένο ὅπως εἶναι.

Γ. ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀπὸ τοὺς πρώτους στὸ ξεκίνημα τοῦτο εἶναι ὁ Γ. Βαφόπουλος. Ἔχει βγάλει δυὸ συλλογές: Τὰ ρόδα τῆς Μυρτάλης (1931) καὶ τὴν Προσφορὰ (1938). Ἡ πρώτη πορουσιάζεται σὰν ἔργο ὁλοκληρωμένο. Ἔχει μέσα κάθε τὶ ποὺ μπόρεσε νὰ μετουσιώση σὲ ποίημα. Ἡ δεύτερη πολὺ σύντομη εἶναι ὅλη ἕνα τραγοῦδι —ἕνας θρῆνος ἢ γιὰ νὰ μεταχειριστῶ τὰ λόγια ποὺ σὰν ἀφιέρωση ἔχει προτάξει, μιὰ «προσφορὰ εἰς μνήμην Ἀνθούλας Βαφοπούλου», τῆς γυναίκας του.

Ἡ ἐργασία τοῦ Βαφόπουλου δὲν εἶναι μόνο ἀπὸ τὶς πρῶτες ποὺ φάνηκαν ἐδῶ στὴ Θεσσαλονίκη μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους. Εἶναι κι ἀπὸ τὶς καλύτερες. Ἄνθρωποι μὲ ἄρτια κλασσικὴ μόρφωση καὶ μὲ αὐτογνωσία, ἄφησε τὶς δυὸ αὐτὲς δυνάμεις του νὰ κατευθύνουν τὸ ποιητικό του ταλέντο· καὶ τὸ κατεύθυναν καλά. Ὁ φόβος πρὸς τὴ φθαρτικὴ ρουτίνα τῆς καθημερινότητας[1] ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, ποὺ τοῦ ἐμπνέει τὴν ἰδέα τῆς φυγῆς[2] καὶ τὴν ἐπιθυμία γιὰ μιὰ ψηλή, ἀριστοκρατικὴ θὰ λέγαμε ἀπομόνωση, καὶ βίωση, ἔτσι, τοῦ πόνου του σιωπηλὰ καὶ περήφανα[3] ὡς κ' ἡ παγανιστική του διάθεση ἀπὸ τὴν ἄλλη[4], στοιχεῖα ποὺ ἀποτελοῦν τὴν κύρια γραμμὴ μέσ' τὴν ποίησή του, ἀποδείχνουν καθαρὰ πὼς στὶς δυὸ κυρίως ἐκεῖνες δυνάμεις του εἶναι ὑπαταγμένη ἡ φαντασία του. Ξεφεύγει μονάχα κι ἀδέσμευτη φανερώνει ὅλο τὸ φούντωμά της στὰ ποιήματα—καὶ δὲν εἶναι λίγα ἐτοῦτα—ποὺ ἀφορᾶν τὴ γυναῖκα[5]. Ἐδῶ ἡ φλόγα τοῦ νεανικοῦ πόθου διασταυρώνεται μὲ τὴν ἀγιάτρευτη ζήλεια καὶ μὲ τὸ μῖσος τοῦ ὥριμου ἄντρα, γιὰ νὰ καταλήξη στὸ τέλος στὸν οἶκτο καὶ στὴν ἀπέχθεια ποὺ φέρνει ἡ ἀνώτερη, ἡ ψύχραιμη θεώρηση τῶν πραγμάτων, ποὺ ἔρχεται μετὰ τὸν κορεσμὸ καὶ τὴ γνώση.

Στὰ μέτρα του ἐπικρατεῖ ὁ μοντέρνος δεκαπεντασύλλαβος—μονοκόμματος, δίχως τὸν πρῶτο μετρικὸ τόνο—ποὺ πολὺ ἀπαντιέται στὸν Παλαμᾶ, ὅπως σ' ἐπίδραση τοῦ ἴδιου ἀφείλεται κι ὁ ρητορισμὸς ποὺ διακρίνει ποὺ καὶ ποὺ τὸ ὕφος του. Στὸν ἴδιο βαθμὸ γίνεται χρήση καὶ τοῦ ὀξύτονου δεξαεξασύλλαβου καὶ ἐπίσης καλά, μὰ ὄχι παντοῦ μὲ τὴν πρεπούμενη μουσικότητα εἶναι βαλμένος κι ὁ ἐλεύθερος στίχος στὴν «Προσφορά».

Ἔχει συνέχεια

ΜΠΑΜΠΗΣ ΝΙΝΤΑΣ

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος σελ.

1 Κύτ. Ρόδα Μυρτ. σ. 12, 36, 63 66, 80 35
2 Ρ. Μ. σ. 82
3 Ρ. Μ. 19, 25, 84 καὶ «Προσφορὰ»
4 Ρ. Μ. 7, 8, 15, 21, 24, 30, 60, 61
5 Ρ. Μ. 7, 9, 11. 14, 17, 23, 39, 40, 43, 76

ΘΛΙΒΕΡΟ ΙΝΤΕΡΜΕΤΖΟ

....Καὶ μᾶς θυμίζουν τὴ ζωὴ
ποὺ μεῖς τὴ ζήσαμε νεκροί.
Α. ΠΩΓΩΝΙΤΗΣ

Εἶν' στὴ ζωή μας οἱ χαρὲς
ἀπάντεχες καὶ λιγοστές,
μᾶς πλημμυροῦν οἱ θλίψεις.
Κι' ἐνῶ βουβοί, καρτερικοὶ
διαβαίνουμε, μέσ' τὴν ψυχὴ
σωριάζονται οἱ τύψεις.

Κι' ἄλλοτε μέρες βροχερὲς
στὶς κάμαρές μας τὶς κλειστὲς
κλειστοὶ στὸν ἑαυτό μας
μπροστὰ στ' ἀδιαφανό γυαλὶ
ὧρες πολλὲς στοχαστικοὶ
κυττοῦμε τὸ εἴδωλό μας.

Κι' ἀναπολοῦμε ἡδονικὰ
μιὰ περασμένη μας χαρά,
δυὸ μάτια, ἕνα λουλοῦδι,
καὶ τὸ «ρεκβιὲμ» μας ἀπ' ἀρχῆς
τ' ἀκομπανιάρει τῆς βροχῆς
τὸ θλιβερὸ τραγοῦδι.

Εἴμαστ' αἰώνιοι νοσταλγοὶ
δίχως νὰ ξέρουμε γιατί,
μὰ πάντα προσδοκοῦμε·
ἐνῶ κατέχουμε βαθειὰ
πὼς τὴν ὑπέρτατη χαρὰ
ποτὲ δὲ θὰ γευτοῦμε.

Κι' ὅταν Αὐτὸν—τρεμουλιαστοὶ
θὰ καρτεροῦμε—ποῦ στὴ γῆ
τὴ λύτρωση χαρίζει
θάναλωγιέμαστε σκυφτοί:
«τάχατες διάβηκ' ἡ Ζωὴ
ἢ μήπως τώρ' ἀρχίζει;»

ΛΕΑΝΔΡΟΣ Θ. ΒΑΖΑΚΑΣ

JULIUS STURM

ΜΗ ΡΩΤΑΣ

Γιατὶ ἡ καρδιά μου νὰ πλανιέται στὰ σκοτάδια;
Γιατὶ ἡ θωριά μου ἔτσι πάντα ἀγριεμένη
κι' ἡ θλίψη αὐτὴ γιατί ; Γιατὶ τὰ χτυποκάρδια ;
Ὦ μὴ ρωτᾶς, ὦ μὴ ρωτᾶς καρδιὰ καημένη.

Μέσα σου κλεῖσε μιὰ παιδιάστικη ζωὴ
κι' ἴσως περάσης τὴ ζωή σου δίχως δάκρυ
ἴσως οἱ ἄγγελοι σὲ φυλᾶνε σὰν εὐκὴ
κι' ἐσὺ ἴσως γελαστὸς θὰ στέκεσαι στὴν ἄκρη.

Μετ. Κ. Χ" ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

Σιατιστινέ μου πλάτανε ἀδερφὲ
κλωνάρια σου καὶ φύλλα δὲ σαλεύουν
σκουλίκια στὸ κουφάρι σου χορεύουν
καϋμέ μου, στὶς ἀνάμνησες κρυφέ!

Ποτῆρι δὲν ἀδιάζεις στοῦ Κωστῆ
στὴ νύχτα καὶ στὸ πάρκο δὲν γυρίζεις
στὴ μόνωση τὰ κόκκαλά σου τρίζεις
μακάβρια ἡ γαλήνη καὶ μεστή.

Οἱ πόθοι σου πουλιὰ καὶ φτερουγίζουν
στὸ αἰώνιο τὸ σκοτάδι τὸ πηχτὸ
τοῦ τάφου τὸ παράθυρο κλειστὸ
κ' ἀχτίδες ἀπὸ φῶς δὲν παιγνιδίζουν.

Ἀταίριαστη κλεισοῦρα καὶ βραχνᾶς
κατέχτησαν τὸ πνεῦμα, ἕνας Δεσμώτης·
ἀτίθαση λαχτάρα κσθε νειότης
στὸ δρόμο τὸ αἰώνιο σου ξεχνᾶς.

Πορεύεσαι: μιὰ λήθη θὰ τυλίξει
τὸν κύκλο τῆς ζωῆς τὸν ρυθμικὸ
οἱ ἄλλοι θὰ κρατοῦν τὸ ἰδανικο
κ' ἡ τέχνη τὴν ἀσχήμια θὰ τὴν πνίξει.

Σιατιστινέ μου πλάτανε! Σιωπᾶς
στὸ δράμα τῆς ζωῆς σκηνὲς ἀλλάζουν
—δικά σου—οἱ θνητοὶ δὲν θὰ διαβάζουν
Στὴν πολιτεία μιὰ σκιὰ θὰ περπατᾶς.

ΑΝΘΟΣ ΠΩΓΩΝΙΤΗΣ

ΕΚ ΒΑΘΕΩΝ

Καθὼς γυρίζω στοὺς δρόμους νηστικὸς καὶ ἀπογοητευμένος, βλέπω, Κύριε, ὅτι μὲ πολεμᾶς. Σὲ εὐχαριστῶ. Γιατὶ νοιώθω ὅτι ὁ πόλεμός Σου αὐτὸς προσπαθεῖ νὰ μὲ φέρη κοντά Σου.

Ἀπομακρύνθηκα ἀπὸ Σένα ποὺ εἶσαι μέσα σὲ ὅλα καὶ γιομίζεις τὸν Κόσμο Σου μὲ τὴν παρουσία Σου. Πόσο κοντά μου σὲ νοιώθω τώρα ποὺ μ' ἔκαμες ν' ἀπελπιστῶ Πῶς μὲ γιατρεύουν οἱ πληγὲς ποὺ μοῦ ἀνοίγουν τὰ χτυπήματά Σου!

Κι' ἂν διαφθάρηκα τόσο πολύ, ὥστε νἆναι ἀνάγκη νὰ πεθάνω μέσα στὴ δυστυχία γιὰ νὰ σωθῆ ἡ ψυχή μου, μὴ γυρίσης ἀπὸ μένα τὸ πρόσωπό Σου, μὴ Σοῦ λείψη ἡ εὐσπλαχνία καὶ λυγίση τὸ χέρι Σου.

Πύρωσε ἡ ψυχή μου σὰν τὸ σίδερο ποὺ τὸ σφυροκοποῦν. Εἶπα πὼς δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος πιὸ δυστυχισμένος ἀπὸ μένα. Πόσο ἀνόητος ὅμως εἶμαι ποὺ τὸ εἶπο! Πῶς δὲ βλέπω ὅτι ἡ μεγάλη Σου εὐμένεια μὲ διάλεξε καὶ μὲ ξεχώρισε ἀνάμεσα σὲ ἄλλους καὶ μ' ἀνέβασε στὸ ἀμόνι Σου, γιὰ νὰ μὲ φκιάσης ἔργο Σου;

Ἡ βαθειὰ χαρὰ ποὺ νοιώθω μέσα μου, δὲ θὰ ἀλαζονευτῶ νὰ πῶ ὅτι εἶναι ἡ ἱκανοποίησή Σου. Βρίσκεσαι κοντά μου, αὐτὸ εἶναι ὅλο. Γι' αὐτὸ χαίρομαι τώρα.

Χτύπησέ με, ἀκόμα κι' ἂν πονῶ. Χτύπησέ με, ἀκόμα κι' ἂν ἀπελπίζομαι. Ξέρω πιὰ ὅτι ἡ μεγάλη Σου εὐμένεια μὲ διάλεξε γιὰ τὰ χτυπήματά Σου.

Θεέ μου, Σὲ εὐχαριστῶ...

ΠΑΡΑΣΚ. Ι. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ*

ΤΟΥ κ. Γ. ΑΕΛΙΟΥ

Εἶναι πραγματικά, τόσο σπάνιο τὸ φαινόμενο αὐτὸ τῆς τελειοποιημένης μορφῆς τῆς γραφῆς στὴν νεοελληνικὴ πεζογραφία, ὥστε δὲν ἀξίζει θαρροῦμε, στὴν περίπτωση εἰδικὰ τοῦ Παπαντωνίου, νὰ τραποῦμε σὲ δίκαιες κατὰ τὰ ἄλλα καὶ σωστὲς κρίσεις σχετικὰ μὲ τὶς ἀναπόφευχτες ἀδυναμίες ποὺ παρουσιάζει τὸ παράδειγμα τοῦ τέλειου τοῦ «φτασμένου» στυλίστα. Ἴσως ἐμεῖς οἱ νεώτεροι στὰ γράμματα, ἐμεῖς ποὺ ἔχουμε τὸ εὐτύχημα ν' ἀντλοῦμε διδάγματα ἀπὸ τὴ γλωσσική μας παράδοση, νὰ ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ ὑπενθυμίζουμε στοὺς συναδέλφους τῆς σημερινῆς γενεᾶς, πὼς ὁ ἦχος τῆς λέξης καλύπτει συχνὰ τὴν οὐσία τοῦ πνεύματος, πὼς ἡ ζωγραφικὴ αὐτὴ διάθεση, ποὺ μένει ἐκστατικὴ μπροστὰ στὸ ὅραμα τῆς ἐξωτερικῆς ὀμορφιᾶς, καὶ περιγράφει τὴ διακοσμητικὴ παράσταση τῶν πραγμάτων, δὲν κάνει ἄλλο παρὰ νὰ κινεῖται στὴν ἐπιφάνεια, σὰ νὰ θέτει φραγμὸ στὸ πνεῦμα γιὰ μιὰ βαθύτερη καὶ οὐσιαστικώτερη ἀναζήτηση, γιὰ τὸ ἀντίκρυσμα ἐκεῖνο τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἡ προοπτική του μᾶς προκαλεῖ κάποτε τὸν ἴλιγγο. «Στὴν Ἰταλία—ἔλεγεν ὁ Πιραντέλλο, καὶ θὰ μπορούσαμε, νομίζουμε νὰ ποῦμε τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὸν τόπο μας—προτιμοῦν ἕνα ὕφος λέξεων ἀπὸ ἕνα ὕφος πραγμάτων». Κι' ἐννοοῦσε μ' αὐτὸ πόση ἀνάγκη ὑπάρχει γιὰ νὰ δώσουμε μιὰ τελειωμένη στὴν ἔντασή της ζωή.

Ἀλλὰ ἡ ὡραιολογία καὶ τὸ ὕφος τοῦ Παπαντωνίου, τὸ ἔργο του καθαυτὸ σὰν καλλιτεχνικὴ ἔκφραση, μᾶς ἀναγκάζει νὰ κάνουμε διαφορετικὲς σκέψεις. Ἴσως ἡ ὡραιολογία του νὰ ἔχει διαφορετικὰ τὰ κίνητρα. Ἴσως τὰ κίνητρα αὐτά, νὰ εἶναι κεῖνα ποὺ τὸν ἔκαναν νὰ ἐκφράσει—ἰσοδύναμη ἢ καλλίτερα δὲν εἶναι ἡ στιγμὴ νὰ τὸ ἐξετάσουμε—ἕνα ἄλλο μέρος τοῦ ἑαυτοῦ του. Τὸ μέρος ἐκεῖνο ποὺ τὸν ἐπέβαλλε στὸ Πανελλήνιο καὶ σὰν αἰσθητικὸ καὶ σὰν τεχνοκρίτη.

* * *

Στὸν πίνακα αὐτὸ ποὺ ἐπιχειρήσαμε γιὰ τὴν παρουσίαση τῆς προσωπικότητας τοῦ Παπαντωνίου, τοῦ τύπου αὐτοῦ τοῦ τόσο σύνθετου λογοτέχνη, ποὺ στάθηκε σὲ μιὰ στενὴ συνάρτηση μὲ τὴν ἑλληνικὴ ζωὴ καὶ διοχέτευσε ἀποδοτικὰ τὶς δυνάμεις του στὴν ποίηση καὶ στὴν πεζογραφία, στὶς ταξειδιωτικὲς ἐντυπώσεις καὶ στὸ δρᾶμα, στὸ διήγημα καὶ στὴν αἰσθητικὴ μελέτη, στὴ διαπαιδαγώγηση τοῦ κοινοῦ μ' ἕνα πλῆθος χρονογραφήματα ἀλλὰ καὶ στὴ σχολικὴ μόρφωση τοῦ παιδιοῦ, μὲ τὰ βιβλία του «Τὰ ψηλὰ βουνὰ» καὶ τὰ «Χελιδόνια»—στὸν πίνακα λέμε αὐτὸν ἀναγνωρίζουμε πὼς ἀφήνουμε κατ' ἀνάγκη ἕνα μεγάλο κενό.

Κ' ἐννοοῦμε τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἐργασίας, τὸ ἀφιερωμένο στὴν αἰσθητική, ποὺ βρίσκεται ἀκόμα σκορπισμένο στὰ περιοδικὰ καὶ στὶς ἐφημερίδες. Κι' ὁ Παπαντωνίου, καθὼς κι' ὁ Φῶτος Πολίτης, καθὼς καὶ τόσοι ἄλλοι, ἀκολούθησε τὸ παράδειγμα αὐτὸ ποὺ ἔγινε παράδοση στὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Κάθε λοιπὸν κρίση ἀπὸ τώρα, πάνω στὶς θεωρητικὲς ἄρχες σὰν αἰσθητικοῦ καὶ σὰν τεχνοκρίτη, θὰ εἶναι πρόωρη καὶ ἴσως—ἴσως νὰ σταθεῖ καὶ ἄδικη. Ὅσο γιὰ τὸ κεφάλαιο ἐκεῖνο τοῦ βιβλίου μὲ τὸν τίτλο «Ἅγιον Ὄρος» ποὺ ὁ Παπαντωνίου ἀφιέρωσε στὴν ἔρευνα καὶ στὴ μελέτη τοῦ προβλήματος τῆς βυζαντινῆς τέχνης μὲ τὶς ὡρισμένες σχολές της—τὸ ξαναλέμε—δὲν εἴμαστε ἐμεῖς ποὺ θὰ ποῦμε ἂν πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἀρκετὸ σὰν κείμενο γιὰ νὰ κριθεῖ ὁ Παπαντωνίου σὰν ἱστορικὸς τῆς τέχνης καὶ σὰ μελετητὴς τῶν ζητημάτων τῆς αἰσθητικῆς. Ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς δικαιοδοσίας καὶ τοῦ σκοποῦ μας, βλέπουμε τὸ βιβλίο αὐτό, σὰ μιὰν ἐπιστροφὴ στοὺς κύκλους μιᾶς ἰδιαίτερα χαρακτηριστικῆς ροπῆς τοῦ συγγραφέα τῆς ροπῆς του ν' ἀνυψώσει στὴν περιοπὴ κομψογραφήματος τὶς ταξειδιωτικὲς ἐντυπώσεις. Οἱ σελίδες αὐτὲς - ἀνταπόκριση μιᾶς ἀληθινῆς ἐσωτερικῆς ἀναγκαιότητας—εἶναι ἀπὸ τὶς ἐκλεκτότερες, ἀπὸ κεῖνες ποὺ κοσμοῦν τὴν ἑλληνικὴ γραμματεία. Διαβάζοντάς τις ἔχει κανεὶς τὴν αἴσθηση πὼς ὁ λογοτέχνης μὲ τὴν ἐξαιρετικὰ λεπτουργημένη φράση του, δὲν ἀρκεῖται στὸ αἴσθημα ποὺ ἀναβρύζει ἀπὸ τὸ ἀντικείμενο, παρὰ καταφεύγει στὶς δικές του αἰσθήσεις γιὰ νὰ διαλέξει τὴ στατικὴ ἐκείνη ὀμορφιά, ποὺ βρίσκεται σὲ μιὰ μορφικὴ καὶ κινητικὴ συνάρτηση μὲ τὴ ζωή. Ὁ Παπαντωνίου ἀντίκρυσε σὰν ποιητὴς τὴν κωνικὴ παράσταση τοῦ Ἄθου μὲ τὴν πυκνότητα τῆς βλάστησης «ποὺ ζητάει διάστημα γιὰ νὰ σαλέψει». Μὲ μιὰ πλούσια συγκομιδὴ ἀπὸ λεπταίσθητες παρατηρήσεις, μᾶς πείθει πὼς εἶδε τὸν Ἄθω μὲ τὶς ἀποχρώσεις καὶ τὶς ἀνεξάντλητες ὄψεις του, μὲ τοὺς θρύλλους, τὶς παραδόσεις καὶ τὰ ἔθιμά του. Στάθηκε σὰν περίεργος κ' ἐξεταστικὸς ἐπισκέπτης, μπροστὰ στὴ χαρὰ καὶ τὴν ἀνία ποὺ ὑπάρχει στὰ κελλιὰ μὲ τὴ σιωπὴ καὶ τὴν ἄγνοια ποὺ ὁδηγεῖ τὴν ψυχὴ σὲ μιὰν ἀνάταση ἀγνότερη. Μὰ καὶ βαθύτερα ἀκόμα. Ἀτένισε τὸ ὅραμα τοῦ ἁγιορειτισμοῦ στὴν ἀσκητική του μορφὴ καὶ στὸ βαθύτερο νόημα ποὺ περιέχει ἡ μόνωση καὶ ἡ ὀδύνη. Σὲ στοχαστικὲς σελίδες γιὰ τὴν ψυχολογία τοῦ ἁγιορίτη, εἶδε τὸν ἀσκητισμὸ «σὰν ἕνα παράτολμο κίνημα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς» καὶ πρόσεξε τὴν ἀνθρώπινη περιπέτεια. Νὰ μιὰ παραστατικὴ εἰκόνα. «Ἕνας νεαρὸς καλόγερος, μὲ τὸν κοντὸ στρογγυλὸ θάμνο τῆς μαύρης γενειάδας γύρω στὸ ροδαλὸ πρόσωπό του, μᾶς καλημέρισεν ἀγγλικὰ μὲ τέλεια προφορά. Ὅταν εἶδε πῶς ἔκαμε λάθος, μεταχειρίστηκε τὰ ἑλληνικά του. Ἦταν ὁ καλόγερος ποὺ ὁρίστηκε καμαριέρης μας. Δύσκολα στὰ ξενοδοχεῖα θὰ βρίσκαμε ἕναν τόσο γοργὸ κ' ἐξασκημένο ὑπάλληλο. Εἶχε κάμει στρατιώτης στοὺς τελευταίους πολέμους, ὑπηρέτησε πέντε χρόνια στὸ Λονδῖνο σ' ἕνα διπλωμάτη, κ' ὕστερα ἦρθε στὸ Βατοπαῖδι, ντύθηκε τὸ ῥᾶσο, κ' ἔγινε κωδωνοκρούστης. Τὴ δεύτερη φορὰ ποὺ ξαναπῆγα στὸ Ὄρος δὲν τὸν ξαναβρῆκα. Εἶχε αὐτοκτονήσει».

Καὶ τώρα ποὺ κλείνει ὁ κύκλος τῆς προσπάθειάς μας αὐτῆς, θὰ ρωτήσει κανείς. ποιὸ ἀπὸ τὰ καλλιτεχνικὰ στοιχεῖα καὶ τὴν παραγωγὴ τοῦ Παπαντωνίου περιέχει τὶς δυνατότητες γιὰ μιὰν ἐπιβίωση; Κι' ἀκόμα: Ποιὰ θέση θὰ καταλάβει πλάϊ στὴν παράδοση τῆς ἑλληνικῆς διηγηματογραφίας; Θὰ πρέπει νὰ τὸν τοποθετήσουμε πλάϊ σ' ἕνα Ἀλεξ. Παπαδιαμάντη μὲ τὴν ἀνεξάντλητη προβολὴ τοῦ πλούσιου ψυχικοῦ του κόσμου καὶ τὸ ξεχωριστὸ ἐκεῖνο ἄρωμα τῆς θρησκευτικότητας ποὺ ἔγινε ἔκφραση καὶ γνώρισμα καὶ θρύλλος τῆς ἑλληνικῆς ἐπαρχιακῆς ζωῆς; Ἢ πλάϊ στὸν ἠθογραφικὸ Κώστα Χατζόπουλο μὲ τὴν ἀναλυτικὴ διάθεση σὰ μέσο γιὰ τὴν ἑρμηνία τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς; Ἀλλὰ δὲν ἦρθε θαρροῦμε ἡ ὥρα γιὰ τὶς ἀξιολογήσεις. Εἶναι προτιμότερο νὰ ἐμπιστευθοῦμε τὴν κρίση μας στὸ χρόνο. Τὸν μόνο ἁρμόδιο νὰ στήσει τὰ βάθρα γιὰ ὅσους ἐργάσθηκαν εὐσυνείδητα γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ ἑλληνικοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ. Ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἐπιβάλλεται νὰ κάνουμε τώρα, εἶναι νὰ σταθοῦμε μὲ προσοχὴ καὶ εὐλάβεια στὸ φωτεινὸ παράδειγμα τῆς ἀγωνίας τοῦ λογοτέχνη νὰ ἐκφράσει τὸ πνεῦμα του μὲ μιὰν εὐπρέπεια μ' ἕναν πολιτισμό, μὲ μιὰ πειθαρχία στοὺς ὅρους καὶ τὶς συνθῆκες τῆς τέχνης. Μέσα στὶς σελίδες τῶν βιβλίων του ποὺ ἔχουμε τώρα ὑπ' ὄψει μας—κι' ὅσων πρόκειται στὸ μέλλον νὰ ἔχουμε μὲ τὴν πραγματοποιημένη πεζογραφική του ἐργασία—θὰ ἀπαλοπαίζει πάντα μιὰ φλόγα ἄσβεστη γιὰ νὰ μᾶς ὑπενθυμίζει πὼς ὁ Παπαντωνίου στάθηκε ἕνας λειτουργὸς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀπολλώνιος.

ΓΙΩΡ. ΑΕΛΙΟΣ

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ τεῦχος 3 σελ. 40

ΠΡΟΣΕΧΩΣ
ΜΠΑΜΠΗ ΝΙΝΤΑ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΩΡΕΣ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
ΕΚΔΟΣΗ Γ. ΒΟΣΝΙΑΔΗ
χειρ. Nr. 9716

ΖΕΣΤΕΣ ΦΩΝΕΣ

I

Πειοῦν πετροχελίδονα ἔξω ἀπ' τὰ παράθυρά σου
ὁ ἀέρας σπαθίζει τὶς οὐρές τους
ἡ σιωπὴ γράφει τὸ ποίημά της
σὲ μιὰ πυρκαγιὰ χρωμάτων
πάνω ἀπ' τὸ βλέφαρο τῆς λίμνης.

Ἕνας κύκνος τραγουδᾶ τὸ ἄσμα τῆς δροσιᾶς.
Πόσο πολὺ σ' ἀγάπησα τὸ νοιώθω τώρα
ποὺ μὲ κυκλώνουν οἱ ἴαμβοι τῆς χαρᾶς
καὶ μὲ κερδίζει τὸ φῶς
στὸ πράσινο τραπέζι τῆς ἐξοχῆς.

Πόσες φορὲς δὲν ἐσπατάλησα τούτη τὴν ἔξαλλη [μέθη
κάτω ἀπὸ ἕνα διάφανο φεγγάρι
ποὖηταν τὰ μάτια σου
πλάϊ σὲ μι' ἀπέραντη θάλασσα
ποὖηταν ἡ ἀγάπη σου.

II

Τὰ πουλιὰ τινάξαν τὶς φλέβες τους
στ' ἀπογευματινὰ παράθυρα.
Φτερώνει ἡ ὑπόσχεση
κάτω ἀπ' τὸ βλέφαρα τῶν ἀκακιῶν
στὶς ποτισμένες ταράτσες
στ' ἀπρόσιτ' ἄντρα τῶν Νυμφῶν
Ἀγάπη!
Ἡ ὥρα κυκλοφορεῖ γαλάζια
στὶς μεθυσμένες αἴθρίες
τὰ κορίτσια κρεμοῦνε στ' αὐτιά τους
τὸ ψίθυρο τῆς θάλασσας
ἀνάβουν πύρκαγιὲς
ὀτὰ σήμαντρα τῶν λόγων
καὶ πέφτουν νὰ κοιμηθοῦν
κουρασμένα
μοσχοβολῶντας ἰδρῶτα
στὶς στέρνες τοῦ ὕπνου.

III

Δὲν ἔχει σημασία
ἂν ἔφυγε τὸ καλοκαῖρι
παίρνοντας μαζύ του τὰ φροῦτα
καὶ τὴν ἔξοχὴ
τὴ θάλασσα καὶ τὰ γυμνὰ κορμιά.

Μᾶς μένει ἀκόμα τ' ὄνειρο
ἡ θλίψη ποὺ κερδίσαμε
κυνηγῶντας τὴ χίμαιρα
τὸ ἄρωμα τῶν ἀποχαιρετισμῶν
π' ἄδεια μπαλκόνια
τοὺ κρατῆσαν τὸ βάρος
τῆς περισυλλογῆς μας.

Μᾶς μένει ἀκόμα
ἡ εὐαισθησία τῆς καρδιᾶς μας
τὸ φῶς ποὺ ἔσπασε
καθὼς μπήγονταν στὴ σάρκα μας
γυμνό.

(Ἔχω ἀνάψει τὸ τζάκι μου
μ' ἕνα πλῆθος ἀναμνήσεις
κι' οἱ τοῖχοι τῆς κάμαράς μου
κρατοῦν ἀνθισμένα
τὰ πορτραῖτα τῆς ζεστῆς σου
φωνῆς.)

IV

Οἱ αὐλοὶ ποὺ θὰ σὲ τραγουδήσουν
μὲ χυμοὺς ἀπὸ ἄσπρες ἀκακίες
καὶ λεπτοὺς ὑακίνθους
ἔχουν πάρει ἀπ' τὸ αἷμα μας
τὴ γαλάζια ὁρμὴ
ποὺ ἀναστατώνει τὶς αἰσθήσεις
καὶ φουσκώνει τὰ στήθη.

Ἡ στιγμὲς σκαλώσαν
δροσερὰ στεφάνια
στὴν ἄσπιλη κόμη τους
σκανδαλίζοντας τὴν ὅραση
μὲ τὴν ὀμορφιά τους
κατακτῶντας τὸ νόημα τοῦ Ἔρως.

Γ. Ξ. ΣΤΟΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ*

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ Δ. ΜΑΡΙΝΑΚΗ

Ἄν ἡ ἀπόδοση στὴ δημοτικὴ γλῶσσα τῶν ὡς τώρα νόμων, ποὺ εἶναι διατυπωμένοι στὴν καθαρεύουσα εἶναι δύσκολη, ἀκόμα δυσκολώτερη εἶναι ἡ διατύπωση νέων νόμων ἀπ' εὐθείας στὴ ζωντανή μας γλῶσσα. Ὁ νομοθέτης θὰ πρέπει νάχει νοιώσει μέσα του σὰν ἀνάγκη νὰ ἐκφραστεῖ στὴ ζωντανή μας γλῶσσα, νὰ τὴν ἔχει ζήσει ψυχικὰ τὴν ἀνάγκη αὐτὴ καὶ νὰ τοῦ φαίνεται πραγματικὰ ἡ καθαρεύουσα σὰν κάτι ξένο πρὸς τὸ πνεῦμα του καὶ πρὸς τὴν ψυχή του. Κι' ὅταν σκέφτεται κι' ὅταν γράφη, κάθε ἔννοια καὶ μόνη της καὶ στὴ σύνδεσή της μὲ ἄλλες, πρέπει νὰ εἶναι πηγαία διατυπωμένη στὴ ζωντανή μας γνῶσσα κι' ὄχι νὰ γίνεται μέσα του μιὰ ὁλόκληρη διαδικασία μετάφρασης. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς κ' ἡ δυσκολία εἶναι μεγάλη. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀλήθεια ποὺ δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ γίνει δική μας ζωὴ μὲ μιὰν ἁπλῆ ἀποδοχὴ ἐξωτερικὴ ποὺ θὰ τὴν ὑπαγορεύει ἕνα «πρέπει» καὶ μόνο. Πρέπει νὰ τὴ νιώθη ψυχικὰ τὴν ἀλήθεια οὐτὴ ὁ νομοθέτης κι' ἀφοῦ τὴν κάνει δική σου νὰ μιλήση ὕστερα μόνο μ' αὐτή. Ἔτσι εἶναι ἀναπόφευκτο γιὰ πολὺν καιρὸ κι' ὥσπου ἡ νέα γενιὰ, ποὺ ἀπ' τὰ μικρά της χρόνια ἀκόμα θὰ ζήση μὲ τὴ γλῶσσα μας καὶ θὰ τὴν ἀγαπήση, νὰ συναντιοῦνται δυσκολίες κι' ἀτέλειες στὸ ἔργο αὐτό. Ὅμως τοῦτο δὲ σημαίνει πὼς δὲν εἶναι ἀκόμα καιρός.

§ 5.

Ἄλλα γραφτὰ νομικὰ κείμενα ποὺ ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὸ λαὸ εἶναι τὰ δικόγραφα. Αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ χωρίσουμε σὲ δυὸ κατηγορίες σ' ἐκεῖνα ποὺ γράφονται ἀπ' τὸν ἐπιστήμονα (δικηγόρο—δικαστὴ) καὶ υ' ἐκεῖνα ποὺ τὶς περισσότερες φορὲς ἢ γράφονται ἀπ' εὐθείας ἀπ' τὸν πολίτη (μηνύσεις—ἁπλὲς αἰτήσεις) ἢ λέγονται ἀπ' αὐτὸν καὶ διατυπώνονται γραφτὰ ἀπ' τὸν δικαστικὸν ὑπάλληλο (μαρτυρικὲς καταθέσεις).—Ὅλα τὰ παραπάνω γραφτὰ εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἔκφραση τῆς δυναμικῆς μορφῆς τοῦ δικαίου. Εἶναι ἡ ἐκδήλωση τῆς ζωῆς του. Μέσα σ' αὐτὰ καὶ ὁ ἐπιστήμονας καὶ ὁ ἁπλὸς πολίτης ἕνα πρᾶγμα ζητοῦν καὶ γιὰ ἕνα πρᾶγμα πασχίζουν, γιὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ δικαίου, ὄχι βέβαια στὴ μεταφυσικὴ ἢ τὴ φιλοσοφική του μορφὴ ἀλλὰ αὐτοῦ ποὺ ὑπάρχει στοὺς «νόμους» ποὺ βάζει κάθε πολιτεία. Καθένας βέβαια μὲ τὸν τρόπο του ζητάει νὰ ἱκανοποιηθῆ κι' ὁ δικαστὴς εἶν' ἐκεῖνος ποὺ μέσα στὸν ἀνταγωνισμὸ αὐτὸ τοῦ δικαίου μου καὶ τοῦ δικαίου σου θὰ βρῆ σὲ ποιὸν χαρίζει ὁ νόμος τὴν ὑποστήριξή του, ποιὸς ἔχει τὸ δίκαιο μὲ τὸ μερος του.

Ὅμως πῶς θὰ ὁδηγηθῆ ὁ δικαστὴς στὸ δύσκολο αὐτὸ δρόμο ὅταν ὅλα ὅσα γράφονται καὶ λέγονται γιὰ μιὰ ὡρισμένην «ὑπόθεση» δὲν ἀπηχοῦν τὴν ἀλήθεια. Ὅταν ὅλα εἶναι ἀναγκαστικὰ περασμένα μέσα ἀπ' τὸ καλούπι τῆς καθαρευούσας καὶ ἀλοιωμένα.

Θὰ φέρω γιὰ παράδειγμα τὴν περίπτωση τῆς διεξαγωγῆς τῶν μαρτυρικῶν ἀποδείξεων στὴν τακτικὴ πολιτικὴ διαδικασία. Ὅλοι μας καὶ δικηγόροι καὶ δικαστὲς καὶ δικαστικοὶ ὑπάλληλοι ἀγωνιζόμαστε πῶς καὶ μὲ πιὸ τρόπο νὰ διατυπώσουμε τὰ ὅσα λέει ὁ μάρτυρας στὴν καθαρεύουσα.

Ἔτσι βλέπουμε πολλὲς φορὲς ἐκθέσεις μαρτυρικῶν ἀποδείξεων, στὶς ὁποῖες γιὰ μάρτυρες χρησίμεψαν ἁπλὲς γυναικοῦλες ἢ ἁπλοῖ χωρικοί, νὰ εἶναι διατυπωμένες σὲ γλῶσσα ποὺ θὰ τὴ ζήλευε κι' ὁ Κοραῆς ἀκόμα, χωρὶς ὅμως σὲ κανένα μας νὰ γεννιέται τὸ ἐρώτημα: εἶναι ἄρα γες ἡ ἀλήθεια αὐτή. Ἔτσι τὸ εἶπε ὁ μάρτυρας ἢ αὐτὰ ἤθελε νὰ πῆ; Ὅταν πολλὲς φορὲς σταματοῦμε ὧρες ὁλόκληρες καὶ χρόνια ἀκόμα μπρὸς σὲ μιὰ περικοπὴ νόμου καὶ γίνεται φιλολογία ὁλόκληρη γιὰ τὴν ἑρμηνεία της, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ βροῦμε τὸ πνεῦμα τοῦ νομοθέτη, πῶς μποροῦμε νὰ συγχωρήσουμε στὸν ἑαυτό μας ἔτσι πρόχειρα καὶ χωρὶς σκέψη σοβαρὴ τὴν ἐπιπολαιότητα μὲ τὴν ὁποία, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ μὴ ξεφύγουμε ἀπ' τὴν καθαρεύουσα—λὲς καὶ θὰ μολυνθοῦν τὰ δικαστικὰ ἔγγραφα ἀπ' αὐτὴν—διατυπώνουμε τὰ ὅσα γιὰ ἀλήθεια καὶ μὲ τὴν γλῶσσα του τὴν ἀληθινὴ μᾶς λέει ὁ μάρτυρας, ὅπως ἐμεῖς νομίζουμε καλύτερο γιὰ νὰ σώσουμε τὴ νεκρὴ γλῶσσα, ἀδιαφορῶντας ἂν ἔτσι σκοτώνουμε διπλᾶ τὴν ἀλήθεια καὶ στὴν οὐσία της καὶ στὴν ἔκφρασή της.

Εἶναι φανερὸ καὶ δὲ θέλει κἂν συζήτηση πόσο ἐπιπόλαια σκεφτόμαστε στὴν περίπτωση ποὺ ἀνάφερα πιὸ πάνω, ἀνίκανοι νὰ λυτρωθοῦμε ἀπὸ τὴν καταθλιπτικὴ συνήθεια τῆς καθαρεύουσας. Μόνο μιὰ σκέψη σοβαρὴ κι' ἀπαλλαγμένη ἀπὸ κάθε πρόληψη θὰ μᾶς σώση ἀπ' τὴν ἀναγκαστικὴν αὐτὴ ἀπομόκρυνσή μας ἀπ' τὴν πραγματικότητα. Ν' ἀφίσουμε κατὰ μέρος κάθε δισταγμὸ καὶ νὰ δώσουμε στὸν κάθε ἕλληνα πολίτη τὸ δικαίωμα νὰ μετέχη ἐνσυνείδητα κι' ἀνεπιτήδευτα στὴν ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης ὅταν καὶ ὅπως χρειάζεται. Πιὸ πολὺ σοβαρὸ εἶναι τὸ ζήτημα τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων. Ἀρχινοῦν πάντα καὶ τελειώνουν μὲ τό τυπικὰ ἐκεῖνα καὶ ἀκατανόητα, ποὺ ἔρχεται καὶ τὰ πλαισιώνει σὰν κατα κλεῖδα ἡ περίφημη ἐκείνη παραγγελία γιὰ τὴν ἐπίδοση μ' ἐκεῖνο τὸ «Ἀρμόδιος δικαστικὸς κλητὴρ ἐπιδότω κλπ.» Ἔπειτα καὶ οἱ σκέψεις τοῦ δικαστὴ καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν σκέψεών του μ' ἐκεῖνα τὰ αἰώνια κι' ἀσύνδετα καὶ χωρὶς ἀπόδοση πολλὲς φορὲς «ἐπειδὴ» καὶ «Διὰ ταῦτα» δίνουν τὴν ἐντύπωση ὅτι εἶναι γραμμένα μόνο γιὰ κεῖνον ποὺ τὰ γράφει καὶ γιὰ τοὺς δικηγόρους καὶ ποτὲ γιὰ τοὺς πραγματικοὺς διαδίκους τοὺς ὁποίους καὶ ἀφοροῦν, σὰ νὰ ξεχάστηκεν ὁλότελα πὼς οἱ δικηγόροι στὴν οὐσία εἶναι τυπικοὶ μόνο διάδικοι. Ἔτσι ἀπὸ μιὰν ἀπόφαση δικαστικὴ οἱ ἄμεσα ἐνδιαφερόμενοι τὶς περισσότερες φορὲς δὲ νιώθουν τίποτα. Ξεχάστηκεν ἐντελῶς γιὰ ποιὸν γράφεται καὶ γιὰ ποιὸν βγαίνει μιὰ ἀπόφαση. Πῶς τώρα θέλουμε μέσα στὴ ψυχὴ τοῦ λαοῦ νὰ μὴν ὑπάρχει ἡ αἰώνια ἀμφιβολία καὶ τὸ πικρὸ παράπονο ὅτι μένει μακρυά—ξένος ἐντελῶς—ἀπ' τὸ δίκαιό του καὶ πῶς νὰ μὴ δημιουργεῖται σ' αὐτὸν μιὰ διάθεση καχυποψίας καὶ πονηρίας;

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ τῆς ἄρνησης τῆς γλωσσικῆς πραγματικότητας στὴν ζωντανότερη ἐκδήλωση τῆς σχέσης τῆς πολιτείας πρὸς τὸ λαό, στὴν ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης, βαρύνει ἀποκλειστικὰ τοὺς ἐπιστήμονες τοῦ δικαίου. Ἄν δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς πείση καὶ μόνο ἡ ἀντίληψη ὅτι ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος, αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, ἄσχετα πρὸς κάθε σχέση του πρὸς τὴν κοινωνία ὀφείλει νὰ μὴν ἀρνιέται τὴ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ τόπου του καὶ τοῦ λαοῦ του καὶ νὰ μιλάη καὶ νὰ γράφη σ' αὐτήν, ἄς προσέξουν τοὐλάχιστο—μιὰ ποὺ ἀξιωματικὰ δὲ μποροῦν νὰ νιώσουν τὴν ἀνάγκη—ποῦ ὁδηγεῖ στὴν πράξη ἡ ἐπιμονὴ στὴν καθαρευουσα Αὐτὸ στὴν περίπτωση τῶν δικογράφων καὶ τῆς διαδικασίας γενικὰ καὶ στὰ πολιτικὰ καὶ στὰ ποινικὰ δικαστήρια γίνεται τόσο φανερό, ὥστε νὰ καταντάει πιὰ ζήτημα ἐπιστημονικῆς εὐσυνειδησίας, καὶ ὅσα δικόγραφα γράφονται ἀπὸ ἐπιστήμονα τοῦ δικαίου (ἀγωγές, προτάσεις, ἀποφάσεις δικαστικὲς κλπ.) εἴτε ἀπευθύνονται ἄμεσα, τὸν πολίτη ποὺ ζητάει τὴν προστασία τῆς δικαιοσύνης, εἴτε σὲ κεῖνον ποὺ θὰ κρίνη, καὶ ὅσα διατυπώνουν τὴν προφορικὴ κατάθεση γεγονότων ἢ κρίσεων τοῦ πολίτη, νὰ εἶναι γραμμένα στὴ ζωντανή μας γλῶσσα.

Ἄν στὸ ζήτημα τῆς γλώσσας στὴν Ἐπιστήμη τοῦ δικαίου ὑπάρχουν ἀντιρρήσεις γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ τῆς Δημοτικῆς, ὑπάρχουν γιατὶ ποτὲ δὲ σταθήκαμε μὲ μάτι προσεχτικὸ καὶ δὲν ἀναλογιστήκαμε τὴν τεράστιαν εὐθύνη ποὺ ἔχει ὁ καθένας μας.

Δὲ νιώσαμε τὶ πραγματικὰ ἀξίζει ἡ ἀποστολή μας μέσα στὴν κοινωνία. Τὸ ἐπάγγελμα ἔπνιξε τὸν ἐπιστήμονα καὶ ἡ στείρα κι' ἄγονη συνήθεια καὶ πρόληψη δὲ μᾶς ἄφισε νὰ τραβήξουμε τὸ πέπλο τῶν ὡραίων λόγων γιὰ νὰ δοῦμε βαθύτερα καὶ οὐσιοστικώτερα τὶ ἀξία ἔχει νὰ μπορεῖς νὰ δέχεσαι νὰ ἐκφράζεσαι ἀπ' εὐθείας, ὅπως καὶ ζεῖς μέσα σου, τὴν ἀλήθεια.

Ἡ μάθηση χωρὶς ν' ἀφίση τὶς περισσότερες φορὲς τίποτ' ἀπ' τὴν οὐσία της μᾶς ἄφισε τοὺς τύπους της κι' ἔτσι μὲ τὸ βαρὺ φορτίο τῶν γλωσσικῶν τύπων αὐτῶν ἐξακολουθοῦμε νὰ βασανίζουμε τὴν νεοελληνικὴ ζωὴ καὶ νὰ μεγαλώνουμε μέρα μὲ τὴ μέρα τὸ χάσμα ποὺ χωρίζει τὸν πνευματικὸν ἄνθρωπο ἀπ' τὸ λαό.

Τὸ Δικαστήριο ὕστερ' ἀπ' τὸ Σχολειὸ εἶναι τὸ δεύτερο θεμέλιο μιᾶς καλὰ ὀργανωμένης κοινωνίας ἂν μέσα στὰ δυὸ αὐτὰ δὲν πεσουν τὰ τείχη τῆς καθαρεύουσας, ἄδικα θὰ περιμένουμε κι' ἄδικα θὰ μιλᾶμε γιὰ μιὰν ἀνάταση τοῦ νεοελληνικοῦ ἔθνους καὶ γιὰ μιὰ καινούργια καθαρὴ νεοελληνικὴ πνευματικὴ ἄνθιση.

(Ἔχει συνέχεια)

ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο φύλλο σελ. 44

"ΟΛΙΓΟΠΙΣΤΕ, ΕΙΣ ΤΙ ΕΔΙΣΤΑΣΑΣ,,

Ματθ. ιδ'.

Κάτι γροικῶ ἀπ' τὴν ψυχή μου ν' ἀνεβαίνη,
προφητικό, θέλησι τοῦ Ἄγνωστου Θεοῦ,
ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων σὰ σταλμένη
κι' ἀπὸ τὸ χάος τοῦ ἀπέραντ' οὐρανοῦ.

Κι' ὅμως εἶνε ἡ φωνή, ποὺ ἐγὼ πιὰ τὴ γνωρίζω·
κάποια φωνὴ τοῦ πλανημένου μου ἑαυτοῦ
καὶ ἄς μὴ θέλησα ποτέ μου νὰ ἐλπίζω
καὶ σὲ μιὰ πλάνη κάποιου πόθου μακρινοῦ.

Εἶνε...εἶνε ἡ φωνὴ τοῦ αἰώνιου πεπρωμένου,
ποὺ θἄρθη σ' ὅλους νὰ μιλήση ἀπὸ μακρυά,
ἀπὸ τὸν κόσμο ἑνὸς ὄνειρου, πλασμένου
μὲ τῆς Ἀλήθειας τὰ δυὸ χέρια τὰ ἁγνά.

Κι' ὅπως ψηλώνει ἡ φωνὴ καὶ ἀνεβαίνει
ἀπαλαφέρνει καὶ τὴ σκέψη μου ἀψηλά...
Μὰ μὲ τὴ γῆ τί ταπεινὸ μὲ σφιχτοδένει;
....Ἴσως δὲν πίστεψα σὲ μένα πὼς μιλᾶ.

ΠΕΡ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΤΥΜΒΙΟ

Στὴ Σκιὰ τοῦ Πατέρα μου

Πόσο τὴν πῆρες τὴ ζωὴ χαρούμενα κι' ἐστάθης
σὰ βασιλιᾶς μέσα σ' αὐτὴ
ἀκόμα καὶ στὸν πόνο σου δὲν ἔπαυες νὰ πλάθης
ὄνειρα σὰν τὸν Ποιητή.

Τώρα ἡ μορφή σου ἡ γαληνὴ τὸ γέλιο σου τὸ πρᾶο
μέσ' τὴν ψυχή μου πῶς ἀνθοῦν!
Ἔσβυσες...θαρθ' ἡ ἤνοιξη καὶ θὰ σ' ἀποζητάω
μέσ' τὰ πουλιὰ ποὺ θὲ γαρθοῦν.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ

Η "ΦΟΙΝΙΚΙΑ,, ΤΟΥ Κ. ΠΑΛΑΜΑ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ *

ΤΟΥ ΒΑΣ. ΔΕΔΟΥΣΗ

7. "Υστερ' ἀπὸ τὸν ὕμνο πρὸς τὴ γύρω φύση τὰ λουλουδάκια ἀτενίζουν τὴ Φοινικιὰ μὲ λατρεία καὶ ἀπ' αὐτὴν πηγάζει ὁ ὕμνος. Εἶναι φυσικὸ λοιπὸν νὰ μιλήσουν γιὰ τὴν ἀγάπη τους αὐτή, προτοῦ ἀρχίσουν τὸν ὕμνο.

ιδ' στροφὴ

Σύγνεφο γίνε, μίλα μὲ τ' ἀστραπαβόλι,
κορυδαλλὸς καὶ λάλησε, Πόθε μεγάλε,
καὶ ὑψώσου πρὸς ἀστέρινο, ἄλλο περιβόλι.
"Ολη τὴ μουσικὴ μέσ' στὴν ἀγάπη βάλε,
καὶ βάλε τῶν παιδιῶν τὴν ἀθωότητα ὅλη,
καὶ βάλε κι ὅλη σου τὴν ὀμορφιά, καὶ πάλε
θἄχεις τὸν ἴσκιο τῆς ἀγάπης· ὄχι ἐκείνη.
Ἐκείνη λάμπει, καίει, φωτίζει καὶ δὲ σβήνει.

Τὸ ἀστραποβόλι εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ σύγνεφου—ὁ κεραυνός.«Βροντοφώνησε σὰ σύγνεφο καὶ λάλησε σὰν κορυδαλλὸς (γίνε σύγνεφο—κορυδαλλὸς καὶ λάλησε). Ἡ ὁλοφάνερη ἑρμηνεία τῶν τριῶν πρώτων στίχων εἶναι: «"Οπως τὸ σύγνεφο ἔχει γιὰ φωνή του τ' ἀστραποβόλι (κεραυνό), ἔτσι κι' ἐσὺ μεγάλε Πόθε γίνου σύγνεφο καὶ βροντοφώνησε (ἔχοντας γιὰ φωνή σου τὸν κεραυνό), καὶ λάλησε ἀδιάκοπα καὶ μ' ὅλη σου τὴ δύναμη σὰν τὸν κορυδαλλό, κι ἂς ὑψωθῆ ἡ φωνή σου ὡς τὸν οὐρανό, δηλαδὴ στὸ ἄλλο περιβόλι, τὸ ἀστέρινο».

«"Οσο καὶ νὰ βροντοφωνήσεις ὅμως, ὅσο καὶ νὰ κελαηδήσεις ἀδιάκοπα σὰν τὸν κορυδαλλό, ὅσο κι ἄν βάλεις ὅλη τὴ μουσική σου ἁρμονία στὴν ἔμφραση τῆς ἀγάπης, ὅση παιδικὴ ἀγνότητα κι ὅση ὀμορφιὰ κι ἄν προσθέσεις, δὲ θὰ πετύχεις νὰ παρουσιάσεις παρὰ τὸ εἴδωλο τῆς ἀγάπης. Ἡ μεγάλη ἀγάπη εἶναι ἀνέκφραστη κι ἀνεξάντλητη, λάμπει, φωτίζει, καίει αἰώνια, δὲ σβήνει ποτέ». Αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα τῶν ἄλλων πέντε στίχων τῆς στροφῆς. Ἡ ἀγάπη ἡ μεγάλη εἶναι σὰν τὴν Πλατωνικὴ ἰδέα, ποὺ γιὰ νὰ ἐνσωματωθῆ σὲ ὑλικὲς μορφὲς παθαίνει μείωση καὶ φθορά. Τέτοια ἡ ἀγάπη, ἀπ' ὅπου πηγάζει ὁ ὕμνος πρὸς τὴ Φοινικιά.

Ὁ ὕμνος εἶναι ἡ κραυγὴ τοῦ μεγάλου πόθου, τὸ λάλημα τοῦ κορυδαλοῦ. Ἀλλὰ ὅσο ὑψηλὸς καὶ ἁρμονικὸς καὶ ὡραῖος κι ἂν μᾶς φανῆ, δὲ θὰ μπορέσουμε νὰ ἰδοῦμε σ' αὐτὸν παρὰ τὸν ἴσκιο, τὸ εἴδωλο τῆς ἀγάπης. Πιὸ κάτω μὲ τὴ ιη' στροφὴ μᾶς μιλεῖ μὲ παρόμοιες ἐκφράσεις προκειμένου νὰ παραστήσει τὴν καθαρὴ μορφὴ (ἰδέα) τῆς Φοινικιᾶς.

Δ'

1. Ἡ ιε' στροφὴ ἀποτελεῖ τὴ μετάβαση ἀπὸ τὴ γύρω φύση στὴ Φοινικιά. "Ολη ἡ γύρω φύση δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ἕνα πλαίσιο ἢ ἕνα φόντο γιὰ τὸ κεντρικὸ ἀντικείμενο, τὴ Φοικικιά.

ιε' στροφὴ

Ἀπὸ μιὰ τρίδιπλη ψυχὴ τὸ περιβόλι,
συρτὴ καὶ ριζωτὴ καὶ φτερωμένη, πλέκει
τὸ εἶναι· ἡ κάμπια ὁλόβαθα χτίζει μιὰ πόλη,
καὶ τὸ πουλὶ χτίζει ἕναν ἔρωτα παρέκει
πρὸς τὸν αἰθέρα· καὶ ἡ χλωράδα γύρω σου [ὅλη
δὲν ἔχει νόημα, δὲν ὑπάρχει, ἢ γιὰ νὰ [στέκει
καὶ νὰ εἶναι, ἀκρολεπίδι σου, στὴ δούλε- [ψή σου.
"Ω! πῶς ὑψώνεται στὸν ἥλιο τὸ κορμί σου!

Ἡ περιγραφὴ τῆς ζωῆς τοῦ περιβολιοῦ ἔχει γίνει καὶ στὴ στ' στροφή. Ἐκεῖ μᾶς ἔδωκε μιὰ πληθωρικὴ εἰκόνα ὅλων τῶν μορφῶν καὶ τῶν χρωμάτων καὶ τῶν ἤχων καὶ ἀπὸ τὴν εἰκόνα ἐκείνη ξεκίνησε γιὰ τὴν ἐξύμνηση τῶν γύρω λουλουδιῶν. Ἐδῶ μᾶς δίνει «τὴν ψυχὴ τοῦ περιβολιοῦ ποὺ πλέκει τὸ εἶναι», δηλ. δημιουργεῖ μορφὲς ζωῆς. Οἱ μορφὲς τῆς ζωῆς γίνονται σὲ τρεῖς κατευθύνσεις, ἀλλὰ ἔχουν κοινὴ ἀρχή, τὴ ζωτικὴ ὁρμὴ (élan vital), ποὺ εἶναι τριπλῆ, δηλ. ἔχει τρεῖς τάσεις, μιὰ ἀκίνητη ἀλλὰ μὲ ρίζες εἰσδυτικὴ μέσα στὴ γῆ (ριζωτή), μιὰ κινητὴ ἐπάνω στὸ ἔδαφος (συρτή), καὶ μιὰ κινητὴ στὸν ἀέρα (φτερωτή). "Ετσι ἔχουμε τὰ φυτά, τὰ ἑρπετὰ καὶ τἆλλα ζῶα ποὺ περπατοῦν ἐπάνω στὴ γῆ, καὶ τὰ πετούμενα πτηνὰ καὶ ἔντομα]. Οἱ κάμπιες χώνονται μέσα στὴ γῆ καὶ χτίζουν κατοικίες, ποὺ μοιάζουν μὲ πόλη, ὅπως καὶ τὸ πουλὶ ἐπάνω στὸν αἰθέρα ψηλὰ στὸ δέντρο χτίζει τὴ φωλιά του γιὰ τὸν ἔρωτά του.

Τὰ δυὸ παραδείγματρ ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη (ὁλόβαθα) ὡς τὴν ἄλλη (πρὸς τὸν αἰθέρα) εἶναι περιληπτικὰ καὶ μᾶς φέρνουν στὸ νοῦ ὅλα τὰ ἐνδιάμεσα ζῶα καὶ ὅλη τὴ φυσικὴ λειτουργία γιὰ τὴ διαιώνιση τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ τὰ διάφορα πλάσματα τῆς ζωῆς καὶ ὅλη ἡ χλωράδα (ὁ φυτικὸς κόσμος) τί εἶναι μπροστὰ στὴ Φοινικιά; Τὰ λουλουδάκια ὅπως εἶναι κάτω ἀπὸ τὴ Φοινικιὰ τὴν ἔχουν γιὰ βασίλισσα. Εἶναι τόσο ἐπιβλητικὴ καὶ ὡραία! Στὴν δ' στροφὴ τῆς εἶπανε.

Ζοῦμε στὸν ἴσκιο σου, ἕνας κόσμος ὁ κορ- [μός σου,
τὸ στέμμα σου οὐρανὸς μὲ τἆστρα, ὁ οὐ- [ρανός μας.

Δὲν εἶναι λοιπὸν καθόλου παράξενο ἄν τὰ λουλουδάκια θέλουν νὰ ἑρμηνεύσουν τὴ γύρω τους φύση μὲ στοιχεῖο ἀναφορᾶς τὴ Φοινικιά, σχετίζοντας δηλαδὴ μὲ τὴ Φοινικιὰ ὅλη τὴ γύρω φύση. Καὶ ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἀφοῦ ἐπίστεψε ὅτι αὐτὸς ἀποτελεῖ τὴν κορωνίδα τῆς φύσης, ὅτι αὐτὸς εἶναι τὸ τελειότερο πλάσμα, φαντάστηκε καὶ πίστεψε πὼς ἡ φύση ἔχει πλασθῆ γιὰ νὰ τὸν ἐξυπηρετεῖ, ἔτσι καὶ τὰ λουλουδάκια φαντάζονται ἐδῶ, πῶς ὅλη ἡ γύρω φύση παίρνει ὕπαρξη καὶ νόημα μόνον σὰ στολίδι, σὰν ὑπηρέτης τῆς Φοινικιᾶς.

Καὶ αὐτὴ ἡ διακήρυξη ἀποτελεῖ συνάμα καὶ τὴν ἀπαρχὴ τοῦ ὕμνου.

....Καὶ ἡ χλωράδα γύρω σου ὅλη
δὲν ἔχει νόημα, δὲν ὑπάρχει, ἢ γιὰ νὰ στέ- [κει
καὶ νὰ εἶναι. ἀκροπρεπίδι σου, στὴ δούλε- [ψή σου.
Καὶ ἀμέσως τὸ ξέσπασμα τοῦ θαυμασμοῦ.
"Ω! πῶς ὑψώνεται στὸν ἥλιο τὸ κορμί σου!

"Ας σταματήσουμε λίγο σ' αὐτὸ τὸ στίχο. Δὲν ἐκφράζει μόνο τὸ μεγάλο θαυμασμό· κοίταξε τὰ τρία ω πῶς ἀντηχοῦν στὸ πρῶτο θαυμαστικὸ «ὦ!». Ὁ στίχος ἐκφράζει καὶ τὸ κυριώτερο προτέρημα τῆς Φοινικιᾶς, τὸ κορμί της ὑψώνεται στὸν ἥλιο. "Οπως λούζεται στὸ φῶς τοῦ ἥλιου τὸ ἴσιο καὶ ψηλὸ ἀνάστημά της κάνει ἐντύπωση σὲ κάθε θεατή. Ἀλλὰ γιὰ τὰ λουλουδάκια ποὺ βρίσκονται στὸν ἴσκιο της ἀποκάτω—κι αὐτὸ δέν πρέπει νὰ τὸ ξεχνοῦμε οὔτε μιὰ στιγμὴ—τὸ ὕψος τῆς Φοινικιᾶς φαίνεται γιγάντιο καὶ ἀκουμπάει στὸν οὐρανό. Πάνου ἀπὸ τὴ Φοινικιὰ ὁ ἥλιος. Ἐντύπωση γιὰ τὰ λουλουδάκια καταπληκτική.

Τὸ αἴσθημα καὶ τὸ νόημα ἐναρμονίζεται μὲ τὸ ρυθμὸ καὶ τὴ μουσικὴ τοῦ στίχου. "Αν ἔκανα ἐξαίρεση καὶ σταμάτησα στὸ στίχο αὐτὸ γιὰ νὰ τονίσω τὴν αἰσθητική του ἀξία, (γιὰ τὴν αἰσθητικὴ τῆς Φοινικιᾶς θὰ κάμω λόγο στὸ τέλος, μετὰ τὴν ἑρμηνεία), αὐτὸ ἔγινε γιατὶ ὁ στίχος αὐτὸς ἀποτελεῖ τὴν ἔνορξη τοῦ ὕμνου πρὸς τὴ Φοινικιά. "Αν ὁ ποιητὴς δὲν ἤθελε νὰ βάλει τὴ σκηνογραφία τῆς γύρω φύσης καὶ νὰ δηλώσει τὴ χρονικὴ στιγμὴ τοῦ ἀπόβροχου, κιἄν δὲν ἤθελε νὰ χρησιμοποιήσει ὡς σύμβολο τὰ γαλανὰ λουλουδάκια, θὰ μποροῦσε νἀρχίσει τὸ ποίημα μ' αὐτὸ τὸ στίχο.

"Ω, πῶς ὑψώνεται στὸν ἥλιο τὸ κορμί σου!

ιστ' στροφὴ

2. Δὲ σταματάει κισσός, δὲν κόβει παρα- [κλάδι
τοῦ κορμοῦ σου χυτὴ κι ἐλεύθερη τὴ γύ- [μνια·
"Ομως γυμνή, μὲ ὀνειροῦφαντο μαγνάδι
σκεπάζεις τὰ χλωρὰ τοῦ κήπου στενορρύ- [μια.
Λαμποκοπάει τῆς βασιλείας σου σημάδι
κορώνα ἀχτίδων ἀπὸ σμάραγδα κι ἀσήμια
κρεμάμενη, τρεμάμενη ἀπὸ τὴν κορφή σου.
"Ω, τί ρυθμὸς πού κυβερνάει τὸ θεῖο κορμί [σου.

Πρέπει πάντα νἄχουμε μπροστὰ στὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας μιὰ ψηλὴ Φοινικιά. Τὸ κορμί της κατακόρυφα κι ὁλόϊσια ὑψώνεται πρὸς τὰ πάνου καὶ μόνο στὴν κορφὴ ἁπλώνονται οἱ κλάδοι της συμμετρικὰ πρὸς ὅλες τὶς μεριές. Εἶναι τὸ γεωμετρικώτερο φυτό. Ἡ συμμετρία αὐτὴ κάνει ἐντύπωση. Ὁ κορμός της σὰν κολῶνα ὑψώνεται, χωρὶς νὰ τὴν ἀντισκόβει κισσὸς περιτυλιγμένος γύρω του. Τὴν κατακόρυφη εὐθεῖα τοῦ κορμοῦ δὲν τὴν ἀντισκόβει κανένα παρακλάδι. «Τὴ χυτὴ καὶ ἐλεύθερη γύμνια τοῦ κορμοῦ σου, λένε τὰ λουλουδάκια, δὲν τὴν κρύβει κανένας κισσός, δὲν τὴν παραμορφώνει κανένα παρακλάδι. Εἶσαι γμμνὴ (σὰν ἀρχαῖο ἄγαλμα) κι ὅμως τὰ χλωρὰ τοῦ κήπου στενορρύμια τὰ σκεπάζεις μὲ κάποιο μαγνάδι ὀνειροῦφαντο, δηλ. ἕνας μαγικὸς κι ἀόρατος πέπλος (μαγνάδι ὀνειροῦφαντο) νεράϊδας ἁπλώνεται ἀπὸ τὸ γυμνό σου σῶμα καὶ σκεπάζει τὰ χλωρὰ στενορρύμια τοῦ κήπου. Ἀπὸ τὴν κορφή σου— (τὴν κορφὴ τῆς Φοινικιᾶς τὴν ἀποτελοῦν οἱ κλάδοι της ποὺ ἁπλώνοεται συμμετρικὰ σ' ὅλες τὶς μεριές), λαμποκοπάει ἕνα στέμμα (κορῶνα) ἀχτιδοβόλο (ἀχτίνων) ἀπὸ σμαράγδια κι ἀπὸ ἀσήμια, καὶ αὐτὴ ἡ κορῶνα εἶναι σημάδι τοῦ βασιλικοῦ σου ἀξιώματος». Μὴ λησμονοῦμε ὅτι εἶναι ἀπόβροχο καὶ οἱ κλάδοι τῆς Φοινικιᾶς εἶναι γεμάτοι σταγόνες βροχῆς ποὺ λάμπουνε στὸν ἥλιο σὰν πετράδια. Αὐτὸ ἄλλωστε τὸ ἔκαμε ἡ βροχὴ καὶ γιὰ τἆλλα φυτά. Στὴν γ' στροφὴ εἴδαμε πὼς:

"Ολων κορῶνα τοὺς φορεῖ τὸ δροσοβόλι,
ὅλα τὸ γάργαρο νερὸ τὰ μπαλσαμώνει.

Ἡ κορῶνα λοιπὸν τῆς Φοινικιᾶς ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀχτιδοβόλα πετράδια ποὺ κρέμονται καὶ τρέμουν, ἕτοιμα νὰ πέσουν ἀπὸ τὴν κορφή της (δηλ. ἀπὸ τὸ σύμπλεγμα τῶν κλάδων της).

Καὶ τὸ σύνολο: γεμάτο ρυθμὸ καὶ ἁρμονία.

«"Ω, τί αυθμὸς ποὺ κυβερνάει τὸ θεῖο κορ- [μί σου!»

("Εχει Συνέχεια)

ΒΑΣ. ΔΕΔΟΥΣΗΣ

---

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος σελ. 45

1. Ὁ Κ. Δεσποτόπουλος κάνει πρῶτο λάθος κι ἐξηγεῖ τὸ «ἀστραποβόλι» μὲ «ἀστραπή» δηλ. τὴ λάμψη, ἐνῶ εἶναι ὁ κεραυνός, καὶ δεύτερο λάθος καὶ παρεξηγεῖ τὸν προσδιορισμὸ τοῦ ὀργάνου «μὲ τἀστραποβόλι» καὶ τὸν παίρνει σὰ νὰ προσδιορίζει «διεύθυνση πρὸς πρόσωπο», ἐξηγεῖ δηλ. «πρὸς τὴν ἀστραπή»! Τὴν παρομοίωση «γίνε σύγνεφο» τὴν παρεξηγεῖ, καὶ λέει, πὼς «ὁ Πόθος δέν πρέπει νὰ παραμείνει στὸν τωρινό ἑαυτό του, ἀλλὰ νὰ μεταρσιωθῆ ὡς τοὺς οὐρανούς, πρέπει νὰ συνομιλήσει καὶ νὰ ἑξοικειωθῆ μὲ τὴν ἀστραπή»! Περισσότερα βλέπε Περιοδικὸ Μορφὲς χρόνος Β' σελ. 77—80.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

ΤΑ ΘΛΙΒΕΡΑ ΜΙΑΣ "ΠΡΕΜΙΕΡΑΣ,,

Θέλαμε νὰ ξέρουμε γιὰ τὶ τὴν πέρασαν τὴν σκηνὴ τοῦ Κρατικοῦ μερικοὶ ἀπ' τὸ καλλιτεχνικὸ προσωπικό του. Μήπως γιὰ «Καραγκιόζη τοῦ Μόλα;» Εἶναι θλιβερὸ· ὅμως ἡ σκέψη αὐτὴ μᾶς γεννήθηκε ὅταν στὸ τέλος τῆς «πρώτης» τοῦ «Τραγουδιοῦ τῆς κούνιας» εἴδαμε κατάπληκτοι νὰ ὁρμοῦν στὴ σκηνὴ ὁ ἕνας τραβῶντας τὸν ἄλλο καὶ νὰ ἀλληλοσυγχαίρονται, κατὰ τρόπο παράξενο, σχεδὸν κωμικὸ καὶ γελοῖο. οἱ κ. κ. Τ. Γεωργίου, Μιχαηλίδης (σκηνοθ.) καὶ Γ. Βακαλό. (σκηνογρ).

Μήπως συγχέουν τὴν κρατικὴ σκηνὴ μὲ τίποτε ἄλλο; Ἂν προσέξουν ὅμως στὴν εἴσοδο τοῦ Θεάτρου θὰ δοῦν μιὰ μεγάλη πινακίδα μὲ μεγάλα γράμματα ποὺ λέει «ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ» καὶ ὄχι τσίρκολο. Ἂν οἱ κύριοι δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ νοιώσουν ὅτι ὁ τίτλος αὐτὸς ἐπιβάλλει στὸ προσωπικὸ τοῦ κρατικοῦ αὐστηρὴ καὶ ἄμεμπτη στάση πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ἐμεῖς δὲν μποροῦμε νὰ ἀνεχθοῦμε αὐτὲς τὶς γελοιότητες. Ἔχουμε τὴν ἀπαίτηση οἱ καλλιτέχνες του νὰ εἶναι παράδειγμα, τοὐλάχιστον αὐτοσεβασμοῦ καὶ ἀξιοπρέπειας.

Ὁ κ. Διευθυντὴς τί ἔχει νὰ πῆ σ' ὅλα αὐτά; Ἐμεῖς εἴμαστε περίεργοι καὶ τρέμουμε τὶ ἄλλο θὰ δοῦν τὰ μάτια μας ἀπὸ τὴ σκηνὴ τοῦ Κρατικοῦ.

ΕΥΒΟΪΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Λάβαμε τὰ τέσσερα τελευταῖα τεύχη τοῦ λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ «Εὐβοϊκὰ Γράμματα», ποὺ βγαίνει στὴ Χαλκίδα μὲ διευθυντὴ τὸν κ. Α. Ζῶντο καὶ μὲ διαλεχτὴ συνεργασία. Στὸ περιοδικὸ αὐτὸ λάμπει τὸ σπινθηροβόλο πνεῦμα τοῦ Γιάννη Σκαρίμπα, ποὺ μὲ τὴν παρρησία του δίνει ἕναν ἀέρα πνευματικῆς δροσιᾶς.

ΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ

Μὲ πολλὴ χαρὰ πήραμε τὸ νέο φοιτητικὸ περιοδικὸ τῆς Θεσσαλονίκης «Ξεκίνημα». Μ' αὐτὸ οἱ νέοι σπουδαστὲς δείχνουν ὅτι δὲν εἶναι κλεισμένοι μέσα στὰ στενὰ πλαίσια τῆς εἰδικῆς γιὰ τὸν καθένα ἐπιστήμης καὶ τῆς ἁπλῆς ἐπιδίωξης ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ ἀλλὰ ὅτι τοὺς ἀπασχολοῦν καὶ γενικώτερα πνευματικὰ ζητήματα. Ἔτσι πλάϊ στὶς σελίδες, ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ καθαρὰ φοιτητικὰ αἰτήματα βλέπουμε καὶ μιὰ προσπάθεια γιὰ καλλιτεχνικὴν ἐκδήλωση μὲ ποίηση—διήγημα—κριτικὴ κλπ. Παρ' ὅλη τὴν ἀνωριμότητα ποὺ παρουσιάζουν στὸ μεγαλύτερό τους μέρος τὰ φοιτητικὰ αὐτὰ δημιουργήματα τῆς τέχνης, πιστεύουμε πὼς μιὰ αὐστηρότερη ἐκλογὴ κι' ἕνας μεγαλύτερος «λογισμὸς» θὰ μποροῦσαν νὰ διορθώσουν τὶς ἀναπόφευκτες ἄλλωστε γιὰ ἕνα νεανικὸ «Ξεκίνημα» ἀτέλειες.

ΓΙΑ ΤΟΝ Κ. ΠΑΛΑΜΑ

Ὁ φίλος κ. Γ. Πετράκογλου μὲ γράμμα του ἀνακινεῖ τὸ ζήτημα τῆς ὁδοῦ Κ. Παλαμᾶ. «Ἕνα στενὸ καὶ γιομάτο λάσπες δρομάκι. μέσα στὰ καπνομάγαζα....τιμάει τὸν Ἐθνικό μας ποιητῆ», γράφει. Νομίζουμε κι' ἐμεῖς πὼς ὁ Δῆμος Θεσσαλονίκης θὰ θελήσει, ἔστω καὶ μετὰ θάνατο, ὀνομάσει μὲ τ' ὄνομα τοῦ ποιητὴ κάποιον ἄλλο δρόμο, ποὺ νὰ δείχνει πιὸ πολὺ σεβασμὸ κι' ἐχτίμηση στὴ Μνήμη του.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Τὸ Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων τῆς πόλης μας ὀργάνωσε μιὰ σειρὰ διαλέξεων ποὺ ἔχουν σημαντικὴν ἐπιτυχία. Πρῶτος μίλησε ὁ κ. Λ. Κουκούλας μὲ θέμα «Ἡ καταγωγὴ τοῦ θεάτρου» καὶ ἔπειτα ὁ κ. Γ. Θέμελης μὲ θέμα τὴν ἀνάλυση τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ «ὁ Λεβέντης καὶ ὁ Χάρος». Θ' ἀκολουθήση ἡ διάλεξη τοῦ κ. Βασ. Δεδούση μὲ θέμα «Εἰσαγωγὴ στὸ Παλαμικὸ ἔργο».

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΣ

κ. **Π. Γραμ.** Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ λόγια σας καὶ χαιρόμαστε γιὰ τὸν ἔνθουσιασμό σας. Νὰ περάσετε νὰ σᾶς γνωρίσουμε προσωπικά. Γιὰ τὴν καινούργια σας συνεργασία κρίσεις στὸ ἐρχόμενο φύλλο,

κ. **Γ. Πρωτ.** Μᾶς συγκινεῖ ὁ ἐνθουσιασμός σας καὶ ἡ ὄρεξή σας νὰ μᾶς βοηθήσετε στὴν προσπάθειά μας. Νὰ περάσετε νὰ σᾶς γνωρίσουμε καὶ προσωπικὰ καὶ νὰ συζητήσουμε καὶ γιὰ τὴ συνεργασία ποὺ μᾶς στείλατε.

κ. **Ἀν. Φρ Ἔδεσ.** Γιὰ τὸν Κ. Παλαμᾶ ἔχει σκοπὸ ἀργότερα ν' ἀσχοληθεῖ συστηματικώτερα τὸ περιοδικό. Τότε θάχε τὴ θέση της μιὰ ἐργασία σὰν τὴ δικιά σας στὸ περιο μὲδικό, τὴν προϋπόθεση ὅτι δὲ θᾶταν ξανὰ δημοσιευμένη. Τὰ περιοδικὰ τὰ στείλαμε. Σᾶς χρεώσαμε μὲ ὑπόλοιπο δρχ. 105,000 γιὰ συνδρομὴ τριμηνία.

κ. **Κούσ.** ἐνταῦθα.—Τὸ «Ἀμάρτησα» χωρὶς καμιὰ κεντρικὴ ἰδέα καὶ ὡς σύλληψη καὶ ὡς ἐκτέλεση ὑστερεῖ πολύ.

κ. **Γιουμπλ.** ἐνταῦθα.—Οἱ ἐντυπώσεις σου «Τὰ ἐξωκκλήσια τοῦ χωριοῦ μου» ἂν καὶ στὸ σύνολο εἶνε καλὲς σὲ μερικὰ σημεῖα τους δείχνουν πὼς δὲν τὶς δούλεψες ἀρκετά. Ἡ προχειρογραφία στὴν τέχνη εἶνε ἐλάττωμα μὲ ἀποτελέσματα ἀθεράπευτα. Δὲ θᾶταν ἄσχημο ἂν περνούσατε ἀπ' τὰ γραφεῖα μας νὰ τὰ ποῦμε καὶ προφορικά, γιατὶ πιστεύουμε πὼς μπορεῖτε νὰ δώσετε καλύτερα πράγματα.

κ. **Ν. Νοστ.** Κοζάνην.—Γιὰ τὰ κολακευτικὰ λόγια ποὺ μᾶς γράφετε σχετικὰ μὲ τὴν προσπάθειά μας εὐχαριστοῦμε. Κρίση γιὰ τὴ συνεργασία σας θᾶχουμε στὸ ἐρχόμενο φύλλο.

κ. **Ν. Ἀταλ.** Βερ.—Κι' ἐμεῖς πιστεύουμε πὼς κᾶτι καλὸ προσφέρουμε καὶ χαιρόμαστε ὅταν βλέπουμε πὼς κι' ἄλλοι συμφωνοῦν μαζί μας. Τὰ ποιήματά σας δυστυχῶς δὲν παρουσιάζουν τίποτα τὸ ἀξιοπρόσεχτο. Κοπιάστε περισσότερο καὶ μὴ βιάζεσθε.

κ.κ. **Α. Βρ.** καὶ **Α. Λῶρ.**.—Εἶναι γιὰ μᾶς εὐχάριστο τὸ γεγονὸς ὅτι ἐμπιστεύεστε στὴν κρίση μας. Θὰ χαιρόμασταν ἂν περνούσατε νὰ γνωριστοῦμε προσωπικά. Κρίσεις γιὰ τὴ συνεργασία σας στὸ ἐρχόμενο φύλλο.

κ. **Κ. Δημᾶκον** Κιλκίς.—Σᾶς στείλαμε τὸ 1ο τεῦχος. Σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα τῶν βιβλίων θὰ σᾶς γράψει ὁ κ. Συρόπουλος.

κ. **Κ. Χατζηγ.** Ἀρνισσα-Ἐδέσης.—Τὸ κομάτι ἀπ' τὶς ταξειδιωτικές σας ἐντυπώσεις μ' ὅλο ποὺ εἶναι καλογραμμένο δὲν παρουσιάζει κανένα ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον. Γιὰ τὴ Σαμοθράκη εἰδικὰ δὲ λέει σχεδὸν τίποτα. Περιμένουμε λοιπὸν κᾶτι καλύτερο.

κ. **Ὀδ. Γ.** Ἔδεσσα.—Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ ὅσα καλὰ λέτε γιὰ τὴν προσπάθειά μας. Τὸ ποίημά σας δείχνει ἀρκετὴν ὡριμότητα καὶ μᾶς κάνει νὰ πιστεύουμε πὼς κᾶτι καλίτερο θᾶχετε σεῖς. Ἐπιφυλασσομαστε νὰ τὸ χαρακτηρίσουμε δημοσιεύσιμο περιμένοντας κι' ἄλλα δικά σας.

κ. **Μ. Κων)τῖνον** Νιγρίταν.—Ἡ ἁπλότητα τῶν ὡραίων σας λόγων κι' ἡ εἰλικρίνειά τους μᾶς χάρισε σπάνια χαρὰ καὶ σύγκίνηση. Ἐκδηλώσεις σὰν τὴ δική σας μᾶς κάνουν κάθε μέρα καὶ πιὸ βαθειὰ νὰ νιώθουμε τὴν εὐθύνη τῆς ἀποστολῆς μας.

κ. **Χ. Κασσωτάκην** Ἀχ.—Νιγρίτης.—Ἐλπίζουμε ν' ἀνταποκριθοῦμε στὴ χαρὰ καὶ στὸν ἐνθουσιασμὸ μὲ τὸν ὁποῖον ἐκφράζεστε γιὰ μᾶς. Πήραμε τὴ συνδρομή σας κι' εὐχαριστοῦμε. Κρίσεις γιὰ τὴ συνεργασία σας στὸ ἐρχόμενο φύλλο.

Στὸ ἐρχόμενο φύλλο

Γ. ΘΕΜΕΛΗ

ΤΟΥ ΛΕΒΕΝΤΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ